

Jaarverslag 2016

ithaka

stichting vrijescholen

Inhoudsopgave

A Bestuursverslag

A1	Missie, visie en strategisch beleid.....	4
A2	Organisatie	8
A3	Onderwijs	13
A4	Personeel.....	17
A5	Huisvesting.....	20
A6	Externe relaties.....	22
A7	Financien.....	23
A8	Continuïteitsparagraaf.....	32
A9	Treasury en risicomanagement.....	36
A10	Verslag Raad van Toezicht.....	37
A11	Organisatie.....	40
A12	Kengetallen en grafieken.....	41
A13	Instellingsgegevens.....	43

B Jaarrekening 2016

B1	Grondslagen.....	45
B2	Balans per 31 december 2016.....	49
B3	Exploitatierekening over 2016.....	51
B4	Kasstroomoverzicht over 2016.....	52
B5	Toelichting op de balans per 31 december 2016.....	53
B6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen (passief)/niet uit de balans blijvende rechten (actief).....	57
B7	Toelichting op de exploitatierekening over 2016.....	58
B8	(Voorstel) bestemming van het exploitatiesaldo.....	62
B9	Gebeurtenissen na balansdatum.....	63
B10	Overzicht verbonden partijen.....	63
B11	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector.....	64

C Overige gegevens

C1	Controleverklaring.....	65
----	-------------------------	----

Leeswijzer

Voor u ligt het jaarverslag 2016 van Stichting Vrijescholen Ithaka.

Het verslag begint met een bestuurlijk voorwoord en de missie en visie van onze scholen. Hierna wordt integraal verantwoording afgelegd over de structuur en organisatie, over de bestuurlijke doelen en ontwikkelingen en over het handelen van de Raad van Toezicht. Er wordt verslag gedaan van de uitvoering van het onderwijskundige beleid en het zorgbeleid. Daarnaast een verslag van het gevoerde personeelsbeleid. In het laatste hoofdstuk wordt de financiële verantwoording afgelegd. Dit bevat een analyse van de financiële situatie, het treasuryverslag, risicomanagement en bestuurdersvergoeding. Tevens wordt de besteding van de ouderbijdragen verantwoord.

Voorwoord

Door dit jaarverslag willen we een beeld geven van de ontwikkelingen binnen de stichting Ithaka en verantwoording afleggen aan alle bij het vrijeschoolonderwijs in onze regio betrokken partijen. We volgen daarbij de wettelijke voorschriften en verplichtingen zoals vastgelegd in de WPO en de Regeling jaarverslaggeving Onderwijs (RjO) van het ministerie van OCW.

Stichting Vrijescholen Ithaka verzorgt basisonderwijs in de regio voor acht vrije scholen met zelfstandige bekostiging, verdeeld over elf vestigingen, waaronder twee nevenvestigingen en één dependance. De scholen zijn:

Brinnummer	Naam school	Plaats
04NH	Adriaan Roland Holtschool	Bergen
06QZ	Westfriese Vrije School Parcival	Hoorn
06RD	Vrije School Zaanstreek	Zaandam
09DF	Vrije School Kennemerland	Haarlem
09DF	Vrije School Kleverpark	Haarlem
09NN00	Rudolf Steiner School	Alkmaar
09NN01	De Sterrenzanger	Oudorp
09ZG00	Rudolf Steiner School	Haarlem
09ZG01	De Meiboom	Hoofddorp
24RA	De Waterlandschool	Purmerend
24RB	De Toermalijn	Hillegom

Op 1 oktober 2016 volgden ruim 2150 leerlingen basisonderwijs op deze scholen. Dit aantal groeide naar 2206 leerlingen op 31 december 2016. Er werken in totaal 245 medewerkers.

Het vrijeschoolonderwijs blijft aantrekkelijk voor veel ouders, zozeer zelfs dat er bij diverse scholen sprake is van een wachtlijst. In 2016 zijn de mogelijkheden onderzocht om nieuwe vestigingen en nieuwe scholen te starten of uitbreiding van locaties en nieuwbouw te realiseren.

Zo is de Rudolf Steinerschool in Haarlem vanwege de grote vraag naar onderwijs gestart met een tweede stroom op een locatie dichtbij de hoofdlocatie. De Vrijeschool Kleverpark is uitgegroeid tot een volledige basisschool. Omdat de wachtlijsten nog groot zijn, zijn twee extra kleuterklassen gestart op een derde locatie in Haarlem Noord. De verwachting is dat er in de toekomst in Haarlem vijf vestigingen voor basisonderwijs zullen zijn. Voor de scholen in Oudorp, Zaandam en Purmerend wordt uitbreiding van de hoofdlocatie nagestreefd. In augustus 2017 zal een nieuwe vrijeschool in Castricum starten.

Het ziekteverzuim op onze scholen is te hoog, ondanks de terugloop van 11,4% (in 2013) en 9,4% in 2014 en 8% in 2015 naar 5,9% in 2016. Het terugdringen van het ziekteverzuim in combinatie met het verbeteren van het personeelsbeleid blijft één van de bestuurlijke speerpunten voor de komende periode.

Eind 2016 staat er een ingewerkt directeurenteam, een efficiënt bestuursbureau en een Raad van Toezicht. Maar boven alles staan er elf 'scholen', waar leerkrachten samen met toegewijde collega's hun werk doen. Tevens staan er scholen waar een voedingsbodem is om te groeien naar nog beter onderwijs met een nog grotere aantrekkingskracht op ouders en leerlingen.

A Toelichting op onderdelen van het jaarverslag

A1 Missie, visie en strategisch beleid

De specifieke pedagogische en didactische kenmerken van het vrijeschool onderwijs komen voort uit de antroposofie, een filosofie over het mens-zijn die aan het begin van de twintigste eeuw is ontwikkeld door Rudolf Steiner (1862-1925). Op verzoek van de directeur van de Waldorf Astoriafabriek in Stuttgart ontwikkelde Rudolf Steiner in 1919 een leerplan voor een school bestemd voor kinderen van de arbeiders van deze fabriek. Sinds die tijd heeft de vrijeschoolbeweging een krachtige ontwikkeling doorgemaakt. Met nu 1000 scholen, verspreid over 60 landen.

In het volgende citaat geeft Steiner kernachtig de ambitie van het vrijeschool onderwijs weer.

**“De vraag is niet, wat de mens moet kunnen en weten,
teneinde zich in de bestaande sociale orde in te kunnen voegen;
Maar wel, wat in aanleg in de mens aanwezig is
en in hem ontwikkeld kan worden.
Pas dan kan de opgroeiende generatie de maatschappij
steeds opnieuw met nieuwe krachten verrijken”.¹**

Het vrijeschoolonderwijs is gebouwd rond de leerling en kent drie pijlers

- Het integrale Vrijeschool leerplan. Gebaseerd op het leerplan dat in 1919 zijn oorsprong kende en een leerplan dat in een eeuw is verrijkt en aangepast aan deze tijd.
- Een brede pedagogische opdracht. Deze opdracht vertrekt zich van het opdoen van kennis en vaardigheden (kwalificatie) naar inwijding in cultuur en gewoontes (socialisatie) naar worden van een zelfstandig, moreel, verantwoordelijk en vrij mens (subjectivering)².
- Mensbeeld. Dat uitgaat van het feit dat de mens zich autonoom ontwikkelt in leeftijdsfase en eigen ontwikkeling doormaakt in het denken, voelen en willen. In het onderwijs sluiten we aan.

Missie

Stichting Vrijescholen Ithaka zet zich in om het vrijeschoolonderwijs in de regio Noord en Zuid Holland te stimuleren, te promoten en verder te ontwikkelen. Ithaka wil garant staan voor het aanbieden van kwalitatief goed vrijeschoolonderwijs aan alle leerlingen die aan de Ithaka-scholen zijn toevertrouwd. Ithaka wil er aan bijdragen, dat het proces “worden wie je bent” leidt tot een fundamenteel vertrouwen in de wereld om ons heen. Kinderen maken deel uit van een groter geheel en leren onder andere op school te groeien naar volwassenheid. Ons onderwijs heeft de intentie een inspirerende leeromgeving te bieden aan elk kind, zodat het later in verbinding met de samenleving zijn of haar leven kan leven.

¹ verwijzing R. Steiner, Voordrachten driageleding 1919.

² De indeling Kwalificatie, socialisatie en subjectivering is overgenomen van onderwijskundige Gert Biesta die de keynote lezing gaf op de gezamenlijke studiedag van 2 maart 2015. Zie o.a. Giving Teaching back to Education: Responding to the Disappearance of the Teacher”; Gert Biesta in Phenomenology & Practice, Volume 6, 2012)

“Voor Ithaka is het onderwijs niet het vullen van een vat, maar het ontsteken van een vuur. Daar maken wij ons sterk voor”.

Visie

Met bevoegen en enthousiaste leerkrachten die zich blijven professionaliseren binnen de context van de wereld om ons heen, bieden wij onze leerlingen alle ruimte om zich breed te ontwikkelen op sociaal-emotioneel-, cognitief en kunstzinnig gebied.

Onze scholen staan garant voor een rijke cultuuroverdracht. Respect en goede omgangsvormen zijn voor ons belangrijke waarden.

Als meest onderscheidende werkvorm kent de vrijeschool het periodeonderwijs. De aaneensluiting van de eerste twee ochtenduren, gedurende meerdere weken, biedt ruimte voor onderwijs binnen één domein. Het leren wordt effectief en betekenisvol, door intensieve verbinding met de lesstof. Het leren wordt levendig door het te doen.

De vrijescholen van Stichting Ithaka, willen hun specifieke pedagogisch-didactische uitgangspunten verwezenlijken binnen het raamwerk van de onderwijscriteria zoals door de overheid (uit)gegeven/vastgesteld. Wij streven naar aantrekkelijk, eigentijds vrijeschool onderwijs behoud van identiteit en met open blik naar de wereld en in samenspraak met de omgeving.

Strategisch beleid

De Stichting Vrijescholen Ithaka wil kwalitatief goed vrijeschoolonderwijs aanbieden aan alle leerlingen die aan de Ithaka-scholen zijn toevertrouwd.

Strategisch Beleidsplan 2015-2019

In november 2015 is het Strategisch Beleidsplan 2015-2019 voor Stichting Vrijescholen Ithaka vastgesteld. In dit beleidsplan werden zes ontwikkelthema's genoemd: portfolio's, kind en media, onderwijskundig leiderschap, schoolgebouwen op orde, Ithaka academie en Ithaka week.

Het werken met portfolio's is onder de algemene noemer 'anders evalueren' in 2015 en 2016 ontwikkeld op de Parcival school in Hoorn. Het is als proefproject (zie hieronder bij aanvullingen) beschreven. In 2016 heeft de Sterrenzanger in Oudorp het project in aangepaste vorm overgenomen en verder ontwikkeld.

In 2016 was er een algemene studiedag voor alle personeel over kind en media. In aansluiting hierop is vastgesteld dat scholen zelf (zie onder bij aanvullingen nr. 1) bepalen op welke wijze ICT wordt toegepast in het onderwijsleerproces. 'Mediawijsheid' moet wel bovenschools worden ontwikkeld en op alle scholen een plaats krijgen. Het gaat dan om het systematisch reflecteren en communiceren met leerlingen in de hogere klassen over gebruik en invloed van digitale media op hun leven en welbevinden.

In 2015 en 2016 heeft een grote inhaalslag op huisvestingsgebied plaatsgevonden. Dit aan de hand van een nieuw opgesteld meerjaren onderhoudsplan voor de hele stichting.

De Ithaka-academie bood in 2015 en 2016 een tiental cursussen en trainingen aan voor al het personeel.

De overige twee thema's zijn niet verder uitgewerkt.

Aanvullingen op het Strategisch Beleidsplan 2015-2019

Vanaf februari 2016 is een interim-bestuurder aangesteld in deeltijd, vanaf augustus 2016 voltijds. Tussen juli en september 2016 zijn bij het strategisch beleidsplan 2015-2019 nadere uitwerkingen opgesteld – in het kader van de interim-bestuursopdracht.

1. Identiteit

Identiteit, de pedagogisch-didactische eigenheid, wordt gevormd op de scholen. De stichting Ithaka noch de Vereniging van vrijescholen leggen dwingende eisen of uitgangspunten op. Wel bestaat er een gemeenschappelijk gedragen omschrijving van het vrijeschoolonderwijs. Binnen Ithaka zijn de scholen 'identiteitsdrager'. Scholen ontwikkelen deze identiteit - geïnspireerd vanuit antroposofie in open dialoog binnen het team en met open oog en oor voor de gemeenschap waarin het team en de school acteren.

Zij communiceren die identiteit helder aan alle betrokkenen. Deze open dialoog wordt ondersteund en gestimuleerd door het bestuur.

2. Opbrengsten en kwaliteit

De scholen streven naar het aanbieden van kwalitatief goed vrijeschoolonderwijs.

De opbrengsten zijn op orde. Niet alleen de cognitieve opbrengsten, maar alle opbrengsten waarnaar de school zegt te streven. De school kan de gewenste opbrengsten en doelen benoemen, aangeven met welke middelen en op welke wijze wordt gewerkt aan het bereiken van die doelen, controleren of en waardoor deze (al dan niet) gerealiseerd worden en de onderwijspraktijk (bij-)sturen op basis van die gegevens. De onderwijsopbrengsten worden gemeten met behulp van volgsystemen. Zij worden geanalyseerd en indien nodig vindt bijsturing plaats. De opbrengsten zijn minimaal 'wat van de bestaande populatie verwacht mag worden'. Op de landelijke eindtoets in klas 6, wordt minimaal voldoende gescoord. Als de populatie en omstandigheden dat mogelijk maken, wordt gestreefd naar bovengemiddelde scores.

3. Onderwijsontwikkelingen; pilots of proefprojecten

Ons onderwijs is fundamenteel vrijeschoolonderwijs en dat betekent ook 'onderwijs van deze tijd'. In verbinding met de tijdgeest. Het curriculum is voortdurend in ontwikkeling, waarbij nieuwe inzichten en maatschappelijke en technische ontwikkelingen worden meegenomen.

Introductie van nieuwe vakken of kennisgebieden, aanpassing van het leerplan en ontwikkeling van nieuwe pedagogisch-didactische werkvormen vindt plaats op initiatief van de scholen. Scholen werken bij onderwijsvernieuwing en -ontwikkeling met 'pilots'. Zij communiceren hierover intern en extern aan de hand van een vast format. Op die manier kan evaluatie, waardering en uitwisseling binnen en tussen de scholen een hogere kwaliteit krijgen.

4. Marktpositie

Ithaka heeft een sterke marktpositie. Door goede opbrengsten en positieve beeldvorming m.b.t. vrijescholen en in het bijzonder de Ithaka scholen, brengen veel ouders hun kinderen naar onze scholen. Nieuwe scholen en initiatieven zijn welkom in deze regio en zullen bij voorkeur onder het bestuur van Ithaka gaan werken. De opening van een school in Castricum is in augustus 2017 voorzien.

5. Scholen en andere voorzieningen

Ithaka verzorgt primair onderwijs (leeftijd 4 t/m 12). Zij zoekt aansluiting bij en samenwerking met andere partijen, zodat aan of nabij de scholen ook voorzieningen voor- en naschoolse opvang en peuterspeelzalen en dagopvang (0 t/m 4) aanwezig zijn. De scholen zoeken hiertoe partners die vanuit dezelfde inspiratie en vormgeving werken. Brede scholen of IKC's.

Opbrengsten

1. De open dialoog over (de praktijk van) het onderwijs wordt gestimuleerd door een tweedaagse studie met alle schoolleiders in september 2016 en een algemene studiedag in maart 2017 met als thema: het gesprek over de praktijk van het onderwijs.
2. Dit streven heeft niet kunnen voorkomen dat een aantal scholen in 2016 onder de norm presteerden op de (IEP) eindtoets. Aanscherping van analyse en bijsturing heeft plaatsgevonden.
3. Er is een zestal proefprojecten gestart, waaronder portfolio op twee scholen, de 'bewegende klas' op twee vestigingen, een muziekproject en een buitenschoolproject. Tussenevaluatie in februari 2017 en eindevaluatie in juni 2017.
4. De school in Castricum start in augustus 2017. In 2016 is een dislocatie gestart in Haarlem-Noord als derde vestiging van de Kennemerlandschool.
5. Op vrijwel alle scholen wordt gewerkt met externe partners die BSO, peuterspeelzalen en kinderopvang (dagverblijf) organiseren. Struikelblok in de ontwikkeling naar meer intensieve samenwerkingsvormen in

een brede school of IKC wordt gevormd door de afwijkende wet- en regelgeving en de onmacht om in samenwerking met de gemeentes passende en kwalitatief goed huisvesting te realiseren.

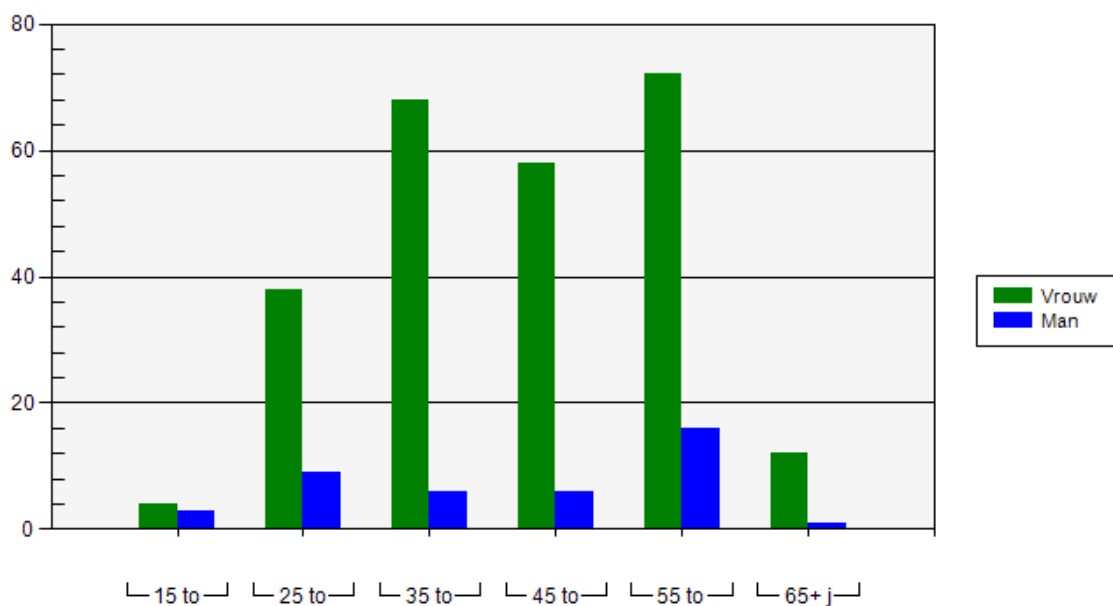
Personeel

Het personeelsbestand binnen Stichting Ithaka bestond op teldatum 1 januari 2016 uit 223 medewerkers en op teldatum 1 augustus 2016 uit 242 medewerkers. (bron R-ON-12800-a Personeelssterkte youforce RAET). In het jaar 2016 zijn 19 extra medewerkers in dienst gekomen. Enerzijds heeft dit te maken met de extra klassen die in schooljaar 2016-2017 zijn gestart en anderzijds met het nieuwe invalbeleid en de introductie van zowel min max contracten als bindingscontracten. Van de 19 extra medewerkers, werken er 17 parttime.

Het hoge percentage parttimers is kenmerkend voor de organisatie. Slechts 14% van alle medewerkers werkt fulltime. Voor de organisatie op de scholen betekent het hoge percentage parttimers extra afstemming en inspanning om de formatie op goede wijze in te vullen. Tegelijkertijd bieden veel deeltijd benoemingen ook de mogelijkheid tot een flexibele inzet en geeft het invulling aan de maatschappelijke wens arbeid en zorg te combineren.

Van alle medewerkers is 86 % vrouw en 14 % man. We hebben het streven het percentage mannen in de functie van leerkracht in de organisatie te verhogen. Waar mogelijk worden mannen die afstuderen gevolgd en benoemd binnen onze organisatie.

35% van alle medewerkers is 55 jaar of ouder. De komende drie jaar zal er door de groei enerzijds en door de uitstroom van medewerkers die met pensioen gaan anderzijds, gemiddeld 4 fte per jaar aan nieuw te werven personeel nodig zijn.

Het ziekteverzuim is het afgelopen kalenderjaar op 5,9 % uitgekomen. T.o.v. voorgaande jaren is het percentage gedaald vanaf 12,3% in 2013.

Het aantal leerlingen is in 2016 gestegen met 13 leerlingen en bedraagt 2151 leerlingen [1 oktober 2016]. De prognose laat voor de komende 4 jaar een groei zien naar ongeveer 2500 leerlingen. Deze prognose is zeer voorzichtig, per jaar wordt de ontwikkeling nadrukkelijk gevolgd. De ontwikkeling van het leerlingaantal is op basis van eigen prognoses en op basis van prognoses van de PO raad in beeld gebracht.

Huisvesting

De staat van onderhoud van de gebouwen is redelijk tot goed te noemen doordat er de afgelopen jaren veel is geïnvesteerd in de gebouwen. Voor elk gebouw is er in 2014 een meerjarenonderhoudsplan gemaakt. Naast het reguliere onderhoud heeft er in 2016 een renovatie van het dak van de Vrije School in Zaandam plaatsgevonden, deze werkzaamheden worden in het eerste kwartaal van 2017 afgerond. Er is geïnvesteerd in de scholen in Hoorn, Bergen, Haarlem Noord Kennemerland en Purmerend. Ook is het schoolplein van De Sterrenzanger in Oudorp vernieuwd.

Jaarverslag

Het jaarverslag over 2016 van de Stichting Vrije Scholen Ithaka is op 14 juni 2017 goedgekeurd door haar accountant. De liquide middelen (inclusief effecten) bedragen per 31 december 2016 € 1.291.930. Het eigen vermogen is door het negatieve exploitatieresultaat over 2016 met € 363.587 gedaald en bedraagt op balansdatum € 1.263.840.

A2 Organisatie

De Stichting Ithaka is in 2012 opgericht. Per 01-01-2013 functioneert er een bestuur en een Raad van Toezicht (RvT). Het Bestuur en de Raad van Toezicht hebben in de statuten, die op 12 december 2012 zijn vastgesteld, de onderlinge taken en bevoegdheden vastgelegd.

Onder verantwoordelijkheid van het bestuur functioneert het bovenschools managementteam. Het managementteam en de beleidscommissies initiëren het beleid in opdracht van en in samenspraak met het Bestuur. De GMR (gemeenschappelijke medezeggenschap raad) wordt vroegtijdig betrokken bij de beleidsvoornemens.

De schooldirecties geven uitvoering aan het beleid in samenwerking en samenspraak met de medezeggenschapsraden van de elf vestigingen waarin personeel en ouders zitting hebben. De totale organisatie wordt ondersteund door het ObT (Onderwijsbureau Twente).

Verantwoording

In de verticale lijn wordt door het bestuur aan de Raad van Toezicht verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid. Over de kwaliteit van het onderwijs wordt ook gesproken met de onderwijsinspectie en wordt er een jaarverslag gestuurd naar het ministerie van OC&W.

In de horizontale lijn leggen het bestuur en de directeurs van de scholen verantwoording af aan de GMR en MR (medezeggenschap raad) en aan de ouders.

De kwaliteit van ons onderwijs wordt bepaald door een goede leerlingenzorg, goede inzet van het personeel, scholing voor het personeel, aandacht voor ouders en investeringen in de gebouwen. Uit de interne kwaliteitsenquête die in 2015 onder kinderen, ouders en personeel is uitgevoerd blijkt een hoge mate van tevredenheid. De kwaliteit wordt verder gemeten via de inspectierapporten, CITO-scores, leerlingvolgsystemen en rapportages van de Arbodienst. Deze laten een positief beeld zien.

2.1 Kerngegevens

Stichting Vrije Scholen Ithaka
Postbus 92, 2050 AB OVERVEEN
Bezoekadres: Wouwermanstraat 49a, 2023 XD HAARLEM
Contactpersoon: R.J. van der Meijden, bestuur
E-mail: bestuur@vsithaka.nl Website: www.vsithaka.nl

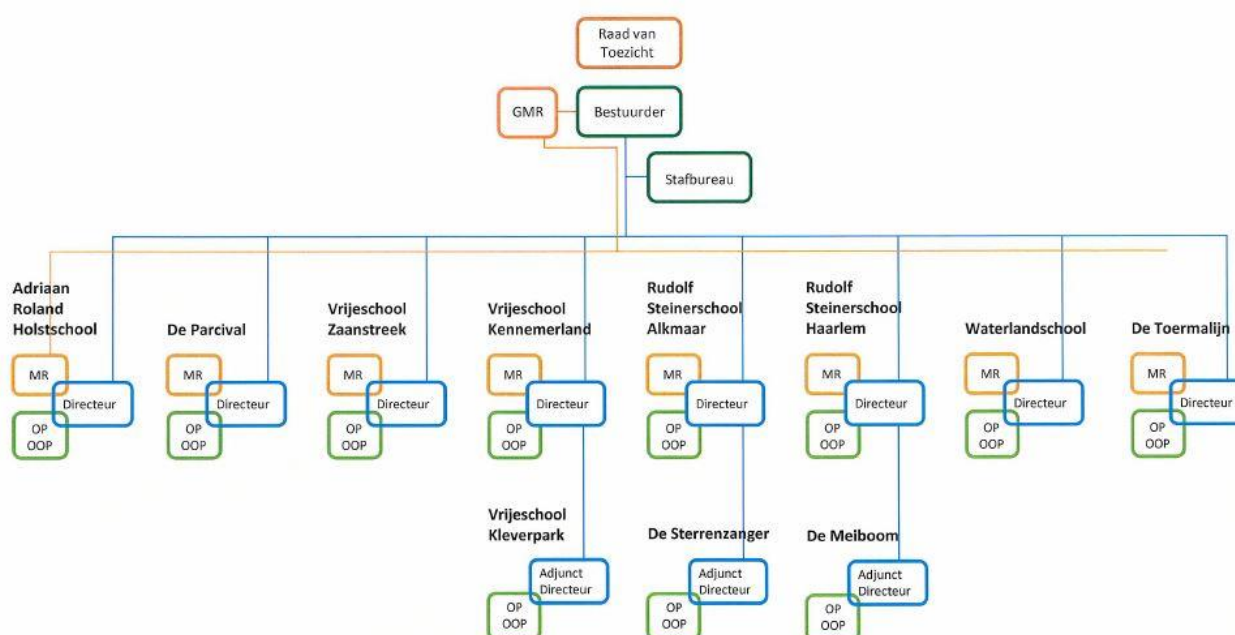
2.2 Scholen

Het bestuur Stichting Vrije Scholen Ithaka [bestuursnummer 41296] heeft de volgende scholen onder haar verantwoordelijkheid:

<i>School</i>	<i>BRIN nummer</i>	<i>Leerlingen aantal</i>	<i>Leerlingen aantal</i>
		<i>01-10-15</i>	<i>01-10-16</i>
Adriaan Roland Holtschool – Bergen	04NH	213	205
Westfriese school Parcival – Hoorn	06QZ	209	209
Vrije School Zaanstreek – Zaandam	06RD	210	216
Vrije School Kennemerland – Haarlem	09DF	222	221
Vrije School Kleverpark - Haarlem	09DF	205	234
Rudolf Steinerschool - Alkmaar	09NN00	235	229
De Sterrenzanger – Oudorp	09NN01	156	151
Rudolf Steinerschool – Haarlem	09ZG00	312	348
De Meiboom – Hoofddorp	09ZG01	76	76
Waterlandschool – Purmerend	24RA	135	142
De Toermalijn – Hillegom	24RB	165	120
Totaal		2138	2151

De kerntaak van Stichting Vrijescholen Ithaka is het geven van antroposofisch onderwijs op elf vestigingen, dit betreft zeven scholen (tien vestigingen) in Noord-Holland en één school in Zuid Holland.

2.3 Organogram

2.4 Bestuur en Raad van Toezicht

De samenstelling van het bestuur en de Raad van toezicht van de Stichting Vrijescholen Ithaka zag er in 2016 als volgt uit:

Bestuur	Mevrouw J. Lemmers (bestuurder) Dhr. R.J. van der Meijden (interim bestuurder) vanaf 1 februari 2016
Raad van Toezicht	Dhr. D. Lodewijk, voorzitter Dhr. N. de Schrijver, vicevoorzitter Mw. A. Gottenbos Mw. C. Portegies Dhr. M. Fortuin

Bestuurder en Raad van Toezicht vormen samen het bevoegd gezag van de Ithaka scholen. Het bestuur werkt als een beleidsbepalend bestuur, waarbij in nauw overleg met de schoolleiding wordt gekomen tot een voorwaardenscheppend en professioneel beleid voor de scholen binnen de stichting.

De bestuurder draagt de eindverantwoordelijkheid voor de identiteit, de instandhouding van de scholen, de kwaliteit van het onderwijs en de bedrijfsvoering. De bestuurstaken van Ithaka zijn dan ook het bewaken van de missie en de doelstellingen van de scholen, het waarborgen van de continuïteit en de onderwijskwaliteit. Vandaar ook dat Ithaka als werkgever optreedt voor alle medewerkers van de scholen die bij ons zijn aangesloten.

De Raad van Toezicht voert op grond van wet- en regelgeving voorgeschreven toezicht uit. Het bestuur en de Raad van Toezicht hebben in de statuten, het Reglement Raad van Toezicht en het Reglement College van Bestuur, hun onderlinge taken en bevoegdheden vastgelegd. Het bestuur en de Raad van Toezicht hebben in 2016 vijf keer vergaderd. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht gesprekken gevoerd met de GMR, het ObT en de directorenraad.

De Raad van Toezicht heeft de “Code Goed Bestuur in het Primair Onderwijs” integraal overgenomen en de code is daarmee de leidraad voor het handelen.

De bestuurder legt verantwoording over haar functioneren af aan de Raad van Toezicht. Deze Raad bepaalt onder meer de goedkeuring van het strategische beleid, het jaarverslag, en de benoeming en het ontslag van de bestuurder.

Voor het verslag van de Raad van Toezicht wordt verwezen naar paragraaf A10, op pagina 37.

2.5 Bovenschools management

Het bestuur bestuurt op hoofdlijnen en heeft de directeuren mandaat gegeven ten aanzien van de uitvoering van dat beleid. In de voorbereiding van beleid hebben de directeuren een belangrijke rol. Hiertoe heeft het bestuur tien keer vergaderd met de directeuren. Dit overleg dient ter afstemming van het beleid op zowel bovenschools- als schools niveau. De stichting beschikt over een Managementstatuut. Deze is mei 2014 vastgesteld.

2.6 Schoolmanagement en scholen

Elk van de acht scholen heeft zijn eigen directeur(en). Er zijn vier vrouwelijke directeuren en vijf mannelijke directeuren. Daarnaast zijn er drie adjunct directeuren en één bovenschools directeur.

Er hebben in 2016 directiewisselingen plaatsgevonden op drie scholen.

Directeur

De directeur geeft leiding aan en is integraal verantwoordelijk voor het dagelijks functioneren van de school. In samenwerking met het pedagogische team, de MR, het directeuren overleg en het bestuur wordt het schoolbeleid vorm gegeven. De directeur geeft vorm aan de uitvoering van het gemaakte beleid. Belangrijke onderdelen uit het beleid zijn pedagogie en zorg, didactiek en onderwijskwaliteit,

personeelszaken, calamiteiten, transparantie, communicatie met ouders, marktpositie van de school en financieel beleid.

De directeur is onderdeel van het directeuren overleg (DO). Dit team bestaat uit de directeuren van de tien scholen, de bestuurder en de stafmedewerkers. Zij komen eens in de vier weken samen om gezamenlijk beleid vorm te geven en uit te voeren, maar ook om elkaar advies te geven of oplossingen te bieden voor ontstane vraagstukken in de eigen school.

Vier maal per jaar wordt er door de directeur via de kwartaalrapportage verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid aan de bestuurder.

Leerkrachten

De taken van de leerkrachten zijn vastgelegd in het taakbeleid van de scholen. De competentieprofielen van leerkrachten zijn vastgelegd in het functieboek en gebaseerd op de competentieprofielen van de SBL (vernoemd naar de voormalige Stichting Beroepsgroep Leraren) met een aanvullende vrijeschoolcompetentie. Door middel van een gesprekscyclus wordt jaarlijks het functioneren van leerkrachten en directeuren besproken en vastgelegd.

De leerkrachten vormen ook als team de kern van de schoolorganisatie. De beleidsontwikkeling van de Stichting Vrijescholen Ithaka en de implementatie ervan gebeurt altijd in overleg met de leerkrachten. In het bijzonder hebben de leerkrachten een rol bij het pedagogisch beleid van de scholen. Overleg tussen schoolleiding en leerkrachten vindt plaats in wekelijkse zakelijke of pedagogische vergaderingen.

Ouders

De Stichting Vrijescholen Ithaka bestaat omdat ouders hun kinderen aan onze goede zorgen toevertrouwen. Dat doen ouders omdat zij erop vertrouwen dat onze scholen het beste in hun kinderen naar boven halen. Het is de taak van de scholen dat vertrouwen waar te maken. Dat betekent onder meer dat de scholen open communiceren naar ouders over zowel de ontwikkeling van de school als de ontwikkelingen van de klassen waarin hun kinderen zitten. Ouders op hun beurt zijn actief betrokken bij de scholen. Zij maken het mogelijk dat de jaarfeesten worden gehouden, organiseren of helpen bij verschillende projecten die van belang zijn voor de scholen en schenken een ouderbijdrage aan de scholen voor een hoogwaardige invulling van het vrijeschoolonderwijs.

Klassenouders

Alle scholen maken gebruik van klassenouders. Elke klas heeft één of enkele klassenouders. Deze ondersteunen de leerkracht met allerlei praktische zaken door zelf aan de slag te gaan of hulp van andere ouders te vragen en te coördineren. Klassenouders spelen ook een belangrijke rol in de communicatie tussen ouders en school/leerkracht. Ze kunnen signalen afgeven over eventuele knelpunten en gevraagd worden mee te denken over de ontwikkeling van de klas/school.

(Interne) Communicatie

Voor de interne communicatie is een intranet ontwikkeld waarop in ieder geval voor de officiële overlegorganen zoals de Raad van Toezicht en het directeurenoverleg de vergaderstukken, besluitvorming en verslagen zijn opgeslagen. De scholen zelf zorgen voor verslaglegging van overleg op het niveau van de school, zoals onder meer de pedagogische werkgroepen. Alle scholen verzorgen door middel van de digitale nieuwsbrief periodieke communicatie met de ouders. Jaarlijks worden de schoolgidsen digitaal of in print aan de ouders aangeboden. De samenwerking met de externe partners van de scholen wordt in principe door directeuren onderhouden.

2.7 Beleidscommissies

Niet van toepassing

2.8 Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad [GMR]

De GMR vertegenwoordigt alle scholen en bestaat momenteel uit elf leden; vijf personeelsleden en zes ouders. Er hebben in 2016 enkele wisselingen plaatsgevonden. In mei 2016 neemt de voorzitter afscheid van de GMR en een nieuwe voorzitter gekozen (ouder Waterlandschool). Een leerkracht van de Vrije School Kleverpark wordt verkozen tot vicevoorzitter. De bezetting van de GMR is echter nog niet volledig en blijft een aandachtspunt. Nu de meeste processen en bijbehorende beleidsdocumenten binnen Stichting Ithaka geborgd zijn, wil de GMR meer gespreks- en sparringpartner zijn in beleidsvoornemens en niet alleen controleorgaan voor de beleidsuitvoering. Waar dit gevraagd wordt, heeft zij haar instemming verleend aan het gevoerde beleid. De GMR heeft in 2016 vijf keer vergaderd.

2.9 Medezeggenschapsraad [MR]

Elke school kent een medezeggenschapsraad waarin personeel en ouders evenredig zijn vertegenwoordigd. De directeur als vertegenwoordiger van het bevoegd gezag voert met de MR overleg over school specifieke zaken.

2.10 Website

De website van Stichting Vrijescholen Ithaka wordt beheerd door het bestuursbureau. Met deze website www.vsiithaka.nl wil de Stichting enerzijds informatie geven aan de Raad van Toezicht, personeel, ouders en derden en anderzijds zichzelf presenteren en profileren. Via de site zijn ook de websites van de scholen te vinden.

2.11 Ondersteuning

Het Onderwijsbureau Twente (ObT) is het administratiekantoor voor onze organisatie.

Ten aanzien van de dienstverlening van het ObT wordt er gewerkt met een dienstverlenings-overeenkomst voor onbepaalde tijd met de mogelijkheid van beëindiging aan het einde van een kalenderjaar met inachtneming van een opzegtermijn van zes maanden. Ook zijn er werkafspraken vastgelegd in Service Level Agreements PSA en FA. Jaarlijks vindt er een gesprek plaats over de omvang en kwaliteit van de dienstverlening en de prijsstelling voor het nieuwe jaar.

Met ingang van 1 augustus 2015 heeft het ObT een mobiliteitscentrum opgericht. De Stichting Vrijescholen Ithaka maakt geen gebruik van het mobiliteitscentrum.

2.12 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Het schoolbestuur is zich bewust van het maatschappelijk speelveld waarin de organisatie zich bevindt en de noodzaak om op maatschappelijk verantwoorde wijze het onderwijs binnen de organisatie vorm te geven. De scholen onderhouden actief contacten met instellingen en verenigingen uit de lokale gemeenschap: o.a. de peuterspeelzaal/kinderopvang en overige organisaties/verenigingen.

De Stichting heeft in het kader van MVO en duurzaamheid geïnvesteerd in het menselijk kapitaal: medewerkers en kinderen, goed en gezond werkgeverschap, kwaliteit van onderwijs, de sociale en ethische aspecten van de organisatie.

Er is op de scholen aandacht geweest voor de ecologische ontwikkeling: milieu, energiebesparing, afvalverwerking en de omgevingsaspecten waarbij kinderen de wijk in zijn gegaan om afval te verwijderen.

A3 Onderwijs

Onderwijsopbrengsten

De scholen van Ithaka gebruiken ParnasSys als leerlingvolgsysteem. Hierin worden onder andere de toetsresultaten van leerlingen bijgehouden. Op basis van niet-methodegebonden toetsen worden de prestaties van leerlingen gemeten op basis van genormeerde toetsen van CITO en BOOM. In maart 2016 hebben analysebesprekingen plaatsgevonden van scholen met de stafmedewerker Kwaliteit onderwijs van Ithaka, op basis van de afgenomen middentoetsen in januari/februari. Naar aanleiding van deze gesprekken zijn afspraken gemaakt met de scholen met betrekking tot de opbrengsten.

In april 2016 is de eindtoets afgenomen. Binnen Ithaka is voor de IEP toets gekozen, deze toets meet lezen, taalverzorging (spelling) en rekenen, en geeft de uitslag op referentieniveaus. Deze gaan een steeds grotere rol spelen in de overgang naar het Voortgezet onderwijs. De resultaten voldeden nog niet op alle scholen aan onze standaarden. Dat is bij introductie van een nieuw toetssysteem niet ongebruikelijk. Alle scholen hebben met ondersteuning van de kwaliteitsmedewerker en de IB'ers een analyse van de opbrengsten van de IEP-toetsen en de oorzaken van deze resultaten gemaakt. Op basis daarvan zijn, indien noodzakelijk, de voorbereidingen en lesopbouw aangepast.

Onderwijskundige en onderwijs-programmatische zaken

Traditioneel is binnen de pedagogische visie van vrijescholen het onderwijs anders georganiseerd. In het kader van meer opbrengstgericht werken, de landelijk genormeerde toetsen en beter aansluiten bij onderwijsbehoeften van leerlingen zijn nieuwe methoden aangeschaft. Zo is op alle scholen van Ithaka gekozen om de methodiek Zo Leren Kinderen Lezen en Spellens (ZLKLS) in te voeren. De begeleiding voor implementatie van deze methodiek is op veel scholen uitgevoerd door de Begeleidingsdienst voor Vrije Scholen (BVS). Bij de methodiek ZLKSL hoort de spellingsmethode "Staal", die ook door de meeste scholen is geïmplementeerd. Verder is op een aantal scholen gekozen om een nieuwe rekenmethode aan te schaffen, waarbij rekening is gehouden met de mogelijkheid om te kunnen differentiëren op verschillende niveaus.

Ontwikkelingen als gevolg van interne en externe kwaliteitszorg

Bij twee scholen van Ithaka, de Parcivalschool in Hoorn en de Sterrenzanger in Oudorp, wordt gewerkt met "anders evalueren". De leerlingen houden hun eigen (leer)ontwikkeling bij in een portfolio. Hierdoor krijgen zij eigenaarschap over hun eigen leerproces op alle terreinen zoals: sociale vaardigheden, gedrag, kunstzinnigheid, leervakken, etc. De leerlingen, leerkrachten en ouders zijn enthousiast over deze nieuwe manier van evalueren. Tijdens het inspectiebezoek op beide scholen in 2016 is "anders evalueren" gepresenteerd aan de inspecteur. Daarnaast worden de leerresultaten bijgehouden in ParnasSys. Het werken met "anders evalueren" is een aanvulling op het leerlingvolgsysteem.

Landelijk zijn er trends op het gebied van audits. Ithaka ziet het belang in van audits voor verdere kwaliteitsontwikkeling. Daarom heeft in 2016 een interne audit plaatsgevonden binnen alle scholen van Ithaka om leerstofaanbod, ontwikkelingen, didactisch handelen en ondersteuning in kaart te brengen. Op basis van deze audit is extra aandacht gekomen voor hoogbegaafdheid. Scholen kunnen ervoor kiezen om aan te sluiten bij het aanbod vanuit het samenwerkingsverband waar zij onder vallen. Daarnaast zijn veel scholen bezig met scholing en verdieping over leerlingen die meer uitdaging nodig hebben.

Op het gebied van didactisch handelen is op de scholen veel aandacht voor het werken met verschillende niveaus, waarvoor gekozen wordt voor een bepaald instructiemodel. De nieuwe lesmethoden die zijn aangeschaft door de scholen bieden hier ook ondersteuning in.

Voor de onderwijsbegeleiding maken de scholen gebruik van de begeleiding van diverse externe partijen zoals BVS-schooladvies (begeleidingsdienst van vrijescholen), de regionale samenwerkingsverbanden en andere organisaties en ZZP-ers.

3.1 Strategisch beleidsplan

Zie bladzijde 6 en 7

3.2 Leerlingen

Bij de Stichting Vrijescholen Ithaka bedroeg op 1 oktober 2016 het leerlingaantal 2151 leerlingen. De ontwikkeling van het leerlingaantal laat een stijging zien van 13 leerlingen. Vier scholen zijn gegroeid, vier scholen zijn gedaald en drie scholen zijn gelijk gebleven in leerlingenaantal. De grootste stijgingen zijn te zien bij twee scholen in Haarlem. De grootste daling is er op de Toermalijn in Hillegom. Deze daling is te verklaren door interne onrust onder ouders en personeel. Voor de komende jaren is de verwachting dat de stijging op stichtingsniveau zich verder zal doorzetten. Ook regionaal en landelijk is deze trend duidelijk zichtbaar.

3.3 Promotie van scholen en werving van leerlingen

In eerste instantie is de promotie van scholen en werving van leerlingen een zaak van de individuele scholen in de gemeenschappen waarin zij staan. Voor elke school gelden hier andere accenten en aandachtspunten (zie blz. 6 voor een beschrijving van onze visie op de identiteit van de scholen). Ten aanzien van de promotie van de school wordt jaarlijks een schoolgids uitgebracht waarin het beleid van de school duidelijk is geformuleerd. Ook de website, open dagen en heldere communicatie hebben een steeds belangrijker rol in de promotie van de school.

3.4 Profileren van de Stichting

De Stichting Vrijescholen Ithaka heeft op verschillende niveaus haar wortels in de maatschappij en is op diverse niveaus vertegenwoordigd. Zij is een serieuze partij in onderhandeling met de gemeenten en binnen andere samenwerkingsverbanden. Het bestuur staat borg voor kwalitatief goed onderwijs en de organisatie staat goed aangeschreven. De website, de huisstijl en presentatie via de nieuwsbrief en het publieksjaarverslag worden als plezierig en helder ervaren. Op deze wijze profileert de stichting zich als een sterk merk in de regio.

3.5 Leerlingenzorg op schoolniveau

Binnen alle scholen is tenminste één intern begeleider (IB'er) aangesteld die minimaal één dag ambulante tijd heeft voor die taak. Intern begeleiders zijn verantwoordelijk voor leerlingzorg op de school. Zij maken onder andere afspraken met leerkrachten over groeps- en handelingsplannen, stellen een toetskalender op en helpen leerkrachten bij specifieke vragen over leerlingen met een extra onderwijs ondersteuningsvraag. Waar nodig begeleiden zij een traject voor verder onderzoek of het aanvragen van een zorgarrangement bij het samenwerkingsverband. Binnen Ithaka komen de intern begeleiders vijf keer per jaar samen in een netwerkvergadering. Daarnaast komen zij in een intervisiegroep samen om casuïstiek te bespreken uit de dagelijkse praktijk.

3.6 Zorgplicht- Passend onderwijs – Samenwerkingsverbanden

Per 1 augustus 2014 zijn regionale samenwerkingsverbanden gevormd en zijn scholen wettelijk verplicht deel te nemen aan het samenwerkingsverband. In het primair onderwijs zijn in totaal 77 samenwerkingsverbanden opgericht. In deze samenwerkingsverbanden werken het regulier en speciaal onderwijs (cluster 3 en 4) samen. De indeling van deze samenwerkingsverbanden is door het ministerie van OC&W vastgesteld. Onze scholen zijn aangesloten bij zes verschillende samenwerkingsverbanden. Binnen ieder samenwerkingsverband zijn afspraken gemaakt over begeleiding en ondersteuning die alle scholen binnen het samenwerkingsverband kunnen bieden en wanneer leerlingen naar het speciaal onderwijs mogen. Deze afspraken kunnen per samenwerkingsverband verschillen, en ook de wijze van bekostiging is per samenwerkingsverband anders geregeld. De samenwerkingsverbanden waar de Ithaka scholen aan deelnemen zijn:

De Westfriese Knoop - Hoorn
 PO Duin- en Bollenstreek – Hillegom
 PO Haarlemmermeer – Hoofddorp
 PO Noord-Kennemerland – Alkmaar, Oudorp en Bergen
 PO Waterland – Purmerend
 PO Zaanstreek – Zaandam
 PO Zuid-Kennemerland – Haarlem

3.7 Onderwijsresultaten (toezicht inspectie)

In 2016 hebben zes kwaliteitsonderzoeken plaatsgevonden. Bij de Adriaan Roland Holtschool in Bergen; de Westfriese Vrijeschool Parcival in Hoorn; de Sterrenzanger in Oudorp; de Vrije School Kennemerland in Haarlem; de Vrij School Kleverpark in Haarlem en de Toermalijn in Hillegom. De eerste vijf ontvingen een goed rapport en basisarrangement. De ontwikkelingen op de Toermalijn werden nog niet als voldoende beoordeeld, de school heeft een zwak oordeel van de inspectie ontvangen. Voor deze school is een verbetertraject gestart, waarmee de school in 2018 weer onder het basisarrangement wil vallen.

In oktober 2016 heeft er een bestuursgesprek in het kader van risicogericht toezicht met de onderwijsinspectie plaatsgevonden. Daaruit bleek dat er speciale aandacht was voor de Toermalijn (zie boven). Daarnaast voor de Vrijeschool Zaanstreek op basis van twee achtereenvolgende jaren onvoldoende eindopbrengsten. Hier worden na analyse van de opbrengsten en aanpassingen in onderwijsondersteuning en uitvoering in 2017 boven gemiddelde resultaten verwacht.

Derhalve gold in 2016 voor tien scholen (objecten van toezicht) een basisarrangement, en voor één school speciaal toezicht.

Brin nr.	School	Uitslag 2016	Inspectie norm
04NH	Adriaan Roland Holtschool – Bergen	87,3	80,0
06QZ	Westfriese Vrijeschool Parcival – Hoorn	84,6	80,0
06RZ	Vrijeschool Zaanstreek – Zaandam	77,9	80,0
09DF	Vrije School Kennemerland – Haarlem Noord	85,9	80,0
09DF	Vrije School Kleverpark – Haarlem Noord	84,4	80,0
09NN00	Rudolf Steinerschool Alkmaar – Alkmaar	79,1	80,0
09NN01	De Sterrenzanger – Oudorp	78,0	80,0
09ZG00	Rudolf Steinerschool – Haarlem Zuid	82,2	80,0
09ZG01	De Meiboom – Hoofddorp	79,3	80,0
24RA	Waterlandschool – Purmerend	74,5	80,0
24RB	De Toermalijn – Hillegom	76,7	80,0
	Gemiddeld Ithaka	81,4	80,0

Bovenstaande uitslagen zijn de ruwe scores. Het gemiddelde is door IEP berekend. Kleine scholen hebben een ander gemiddelde dan grote scholen. Dit is van invloed op het totaal gemiddelde. Op basis van de resultaten van de eindtoets hebben alle scholen een analyse gemaakt en een verbeterplan opgesteld.

3.8 Prestatiebox

Om de ambities met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs uit het bestuursakkoord te verwezenlijken heeft het Ministerie extra financiële middelen beschikbaar gesteld in de vorm van de Prestatiebox. Er is geld beschikbaar gesteld voor onder andere verdere professionalisering van schoolleiders en leraren, een budget voor opbrengstgericht werken en de kwaliteit van de cultuureducatie. De Stichting heeft de gelden als volgt besteed:

3.8.1 Opbrengstgericht werken en verhogen van kwaliteit van onderwijs

Schoolplan: we werken stichtingsbreed met eenzelfde kwaliteitssysteem. Vanaf 2015 hebben allen scholing gehad op het gebied van WMK-PO. Alle schoolplannen voor de jaren 2015-2019 zijn door de scholen met het format van WMK-PO gemaakt. Daarnaast gebruiken alle scholen het format van WMK-PO voor het opstellen en evalueren van het jaarplan.

Opbrengsten: om goed te kunnen werken met ons leerlingvolgsysteem is er regelmatig ParnasSys scholing, stichtingsbreed voor leraren, intern begeleiders en administrateurs.

Op een aantal scholen wordt nu gewerkt met vrijeschoolleerlijnen in ParnasSys, hiervoor krijgen leerkrachten en IB-ers scholing.

3.8.2 Professionalisering van leraren en schoolleiders

Tweedaagse directeuren Thema: "zichtbaar zijn en Inspireren": vanuit leiderschapskwaliteit inspireren tot ontwikkeling en vernieuwing van het onderwijs, voor het uitvoeren van het strategisch beleidsplan.

Studiedag Ithaka: thema: Kind en Media, met diverse workshops

Regenboogtraining: door intern begeleiders is de regenboogtraining (sociale vaardigheidstraining) op de scholen geïmplementeerd.

Hoogbegaafdheid: Vanuit de Ithaka academie is wegens grote belangstelling ook in 2016 een cursus Hoogbegaafdheid in de klas aangeboden voor leerkrachten. We werken aan verdere visie ontwikkeling, in afstemming met de samenwerkingsverbanden waar Ithakascholen deel van uitmaken.

Techniek in de klas: Vanuit de Ithaka academie is deze module aangeboden voor leerkrachten.

Vrij spel en de onderwijsbehoefte van kleuters. Deze cursus is met grote belangstelling gevolgd door leerkrachten kleuteronderwijs, en werd verzorgd door de Begeleidingsdienst voor Vrijescholen.

Geïnspireerd en zinvol bewegen in de klas. Vanuit de Ithaka academie verzorgd, voor leerkrachten.

3.8.3 Versterking en samenhang binnen en kwaliteit van cultuureducatie

De Parcivalschool in Hoorn en de Vrije School Zaanstreek in Zaandam hebben een extra muzieksubsidie aangevraagd en ontvangen. Daarmee hebben ze het muziekonderwijs binnen hun school een belangrijke impuls gegeven. De Stichting Hallo Muziek verzorgt muzieklessen bij de Parcivalschool in Hoorn. Deze school is in 2016 uitgeroepen tot cultuurschool van Noord Holland en heeft vijftien gitaren in bruikleen gekregen voor gitaaronderwijs.

3.9 Verbonden partijen

De verbonden partijen zijn op zich zelf staande partijen waarover de Stichting Vrijescholen Ithaka geen zeggenschap heeft maar wel een één op één relatie mee onderhoudt. Stichting Vrijescholen Ithaka kent de volgende partijen:

- **Vertrouwenspersoon**
Aan elke school is een vertrouwenspersoon verbonden. Deze is onafhankelijk van de school en als vrijwilliger werkzaam op basis van een samenwerkingsovereenkomst.
- **Opvang en peuterspeelzaal**
Aan elke school is een kinderopvang, buitenschoolse kinderopvang en/of peuterspeelzaal verbonden. Er vindt met regelmaat overleg plaats tussen schoolleiding en opvang.
- **Samenwerkingsverbanden**
Het bestuur is verbonden aan de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs middels bestuurlijke afspraken in opgestelde projectplannen. Het bestuur wordt in de stuurgroepen vertegenwoordigd door de betreffende directeur.
- **Lidmaatschappen**
Het bestuur is lid van de Vereniging van Vrijescholen (VVS), de Vereniging Bijzondere Scholen (VBS) en de PO-Raad.
- **Service-ondersteuning**
Het bestuur heeft kaderafspraken met vaste ondersteuners met betrekking tot financiële en personele administratie (Onderwijsbureau Twente) en arbo-dienstverlening (Arboned). Daarnaast maakt het bestuur gebruik van externe ondersteuners.

3.10 Klachtenafhandeling

De Stichting Vrijescholen Scholen Ithaka is aangesloten bij de landelijke klachtenregeling van VBS. In 2016 is er geen formele klacht ingediend bij de Geschillencommissie.

A4 Personeel

4.1 Specifieke personele zaken met betrekking tot 2016

- o Na de pioniersfase is de Stichting Vrijescholen Ithaka in een nieuwe organisatiefase beland. Er is een verschil van inzicht ontstaan over de wijze waarop in deze fase de aansturing van de organisatie dient plaats te vinden. De Raad van Toezicht en bestuurder hebben derhalve met wederzijds goedvinden afgesproken dat de samenwerking wordt beëindigd per 1 mei 2017. In februari 2016 is een interim-bestuurder aangesteld.
- o In Zaandam zijn in augustus twee jonge directeuren benoemd als directeur en tevens een opleidingstraject gestart. Het opleiden van jonge mensen uit de eigen organisatie in een gezamenlijk leertraject, is de onderliggende motivatie geweest voor deze extra investering.
- o De vraag naar goede vrijeschoolleerkrachten geldt niet alleen voor onze stichting, maar ook voor de vrijescholen elders in het land. Het aanbod van reeds opgeleide vrijeschool leerkrachten komt niet tegemoet aan de vraag, waardoor we genooddaakt zijn op zoek te gaan naar goede leerkrachten, die nog geen vrijeschoolachtergrond hebben. Dit vraagt om extra investering ten aanzien van bijscholing. Deze extra investering voor bijscholing van medewerkers afkomstig uit het regulier onderwijs zal ook de komende jaren nog van toepassing zijn. De scholen nemen de opleidingskosten zelf op in hun begroting.

4.2 Ouderschapsverlof

Van de ouderschapsregeling hebben in 2016 acht personen gebruik gemaakt. In totaal bedroeg dit 0,5543 fte. De loonkosten bedroegen in totaal € 22.547,-. (bron Ob-Topics)

4.3 Verlof m.b.t DI/ BAPO

In 2016 maakten 33 medewerkers gebruik van de regeling duurzame inzetbaarheid/ voorheen BAPO. In totaal bedroeg dit 3,4362 fte. De loonkosten bedroegen € 165.615,-. (bron Ob-Topics)

4.4 Werving

Het vinden van geschikt personeel voor de vacatures voor onze scholen blijft een uitdaging. Er worden ook landelijk gezien op langere termijn mogelijke personele tekorten verwacht o.a. door aanzienlijke lagere aanmeldingscijfers op de Pabo 's en de vergrijzing. Het interesseren van leerkrachten uit het regulier onderwijs voor het vrijeschool onderwijs binnen onze stichting en het binden van stagiaires aan onze scholen is een noodzaak om de vacatures op goede wijze de komende jaren ingevuld te krijgen. Met het onderhouden van nauwe banden met de Hogeschool Leiden (de 'vrijeschool Pabo'), het bieden van een meerdere stageplaatsen per school en het voortdurend werven van nieuwe medewerkers via onze eigen site en tijdens de open dagen, hopen we genoeg medewerkers naar ons toe te trekken.

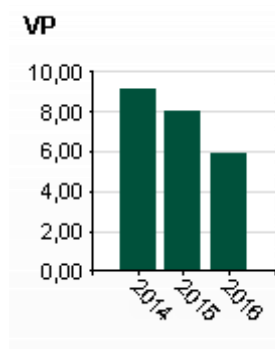
4.5 Mobiliteit

Elk jaar wordt tijdens de functioneringsgesprekken en met de formatiebespreking gevraagd of personeelsleden mobiel willen zijn. Dit jaar hebben enkele personeelsleden vrijwillig een overstap gemaakt naar een andere school, waaronder twee directeurs. Er is geen sprake geweest van verplichte mobiliteit.

4.6 Ziekteverzuim

In samenwerking met de Arbodienst ArboNed is er dit jaar een actief beleid gevoerd om het ziekteverzuim percentage verder om laag te brengen. In 2016 is het ziekteverzuimpercentage gedaald van 8,06% naar 5,9 % (bron R-ON-60000-a-kengetallen ziekteverzuim per jaar, youforce RAET). Het is van groot belang dat ziek personeel op adequate wijze begeleid wordt met als doel op verantwoorde wijze en binnen afzienbare tijd terug te keren in het arbeidsproces. Het beleid verschuift van reactief naar proactief.

R-ON-60000-a-kengetallen, ziekteverzuim per jaar, youforce RAET

Voor onze stichting is het ziekteverzuim 5,9%. Dit is 2,16% lager dan in 2015. Belangrijkste verklaring hiervoor is dat er minder langdurige zieke medewerkers zijn. Het landelijk gemiddelde in het PO voor het ziekteverzuim bedroeg voor 2015 6,3 %. 2016 is nog niet bekend.

Uit bovenstaande blijkt dat het ziekteverzuimpercentage iets lager is uitgekomen dan het landelijk gemiddelde van 2015. Dit is mede het resultaat van het adequate beleid dat wordt gevoerd.

De conclusie is gerechtvaardigd dat er wederom een actief ziekteverzuimbeleid gevoerd is.

4.7 Scholing

Scholing op bestuursniveau

In 2016 is er voor alle medewerkers van Ithaka een scholingsdag over kind en media geweest. De intern begeleiders van de stichting hebben onder leiding van de CED groep, scholing ontvangen op het gebied van schoolveiligheid en gesprekstechnieken.

Vier directeuren hebben bij Bureau Sterk een EVC traject gevolgd en succesvol afgerond. Zij staan inmiddels geregistreerd als RDO directeur in het schoolleidersregister. Hiermee staan al onze directeuren, behalve onze twee directeuren in opleiding, geregistreerd bij het schoolleidersregister.

Twee directeuren en een stafmedewerker hebben zich geschoold in de ODC (Odin Development Compas). Een instrument dat zicht geeft op de natuurlijke kracht van medewerkers en hun ontwikkelpotentieel en ingezet kan worden in strategisch personeelsbeleid.

Scholing op directieniveau

Op directieniveau is in 2016 een studie tweedaagse georganiseerd met als onderwerp “niets is verkwikkender dan een goed gesprek”. Onder begeleiding van Edward de Boer is er gesproken over hoe binnen de Stichting Vrijescholen Ithaka de professionele dialoog gevoerd kan / moet worden en welke verwachtingen we met elkaar hebben t.a.v. onderwijskundig leiderschap. Daarnaast hebben de directeuren individuele scholing, coaching en intervisie gevolgd.

Scholing op schoolniveau

Naast de centraal aangestuurde scholing heeft er op elke school nog andere scholing plaatsgevonden. Dit is beschreven in de scholingsplannen van de scholen. Ook wordt er via de lerarenbeurs gebruik gemaakt van individuele scholing. Naast de stichting kunnen ook de samenwerkingsverbanden en het Convent hier een initiërende rol hebben.

4.8 Vertrouwenspersoon

Iedere school heeft een interne schoolcontactpersoon. Dit is een medewerker met een dienstverband bij Ithaka, werkzaam op de school. Voorheen werd de interne schoolcontactpersoon, ook wel vertrouwenspersoon genoemd. Deze naam vertrouwenspersoon hebben we veranderd in interne schoolcontactpersoon, omdat deze persoon geen bemiddelende rol heeft, maar ouders of kinderen met een klacht aangaande pesten, schoolveiligheid, intimidatie kan begeleiden in de route. De interne schoolcontactpersoon zal naast de klager staan en volgen of de klacht goed afgehandeld wordt,

4.9 Beheersing uitkeringen na ontslag

De Stichting Vrijescholen Ithaka creëert met name door tijdelijke uitbreidingen, in combinatie met detachering en tijdelijke benoemingen de mogelijkheid voor een flexibele schil aan personeel. Zicht op kwaliteit en arbeidsverleden van medewerkers met tijdelijke benoeming is de basis voor gecalculeerd risico.

4.10 Vervangingsbeleid en WWZ

Met de invoering van de Wet Werk en Zekerheid en de CAO PO is op 14 november 2016 door de GMR instemming verleend op het nieuw opgestelde vervangingsbeleid van Ithaka. Dit beleid kenmerkt zich door het werken met nieuwe contractvormen en tijdelijk uitbreidingen en een versterkt bewustzijn op het ketenbeding ter voorkoming van onbedoelde benoemingen voor onbepaalde tijd.

4.11 Bestuursformatieplan

Voor 1 mei 2016 is het bestuursformatieplan vastgesteld.

A5 Huisvesting

5.1 Algemeen

Inleiding

Inmiddels twee jaar is de Stichting Vrijescholen Ithaka bezig met het systematisch aanpakken van het huisvestingsvraagstuk voor de tien aangesloten scholen. Dit doen we met behulp van BOA Advies. We werken op basis van een inventarisatieronde groot onderhoud die eind 2014 is uitgevoerd. Op basis daarvan is een Meerjaren Onderhoudsprognose (MJOP) per school opgesteld. Sinds begin 2015 is het onderscheid tussen gemeentelijke en bestuurlijke verantwoordelijkheden ten aanzien van het onderhoud van scholen weggefallen. De budgetten die door de scholen in de loop der jaren zijn gespaard (jaarlijkse dotatie groot onderhoud) en de gedecentraliseerde huisvestingsgelden van het ministerie zijn per school samengevoegd en vormen de bron waaruit voor huisvesting en onderhoud voor de scholen kan worden geput. Het huidige onderhoudsprogramma omvat helaas nog veel herstel van achterstallig onderhoud uit de jaren voordat Ithaka als Stichting deze zaken serieus heeft opgepakt. Het gaat zeker nog vier jaar duren voordat de achterstanden zijn weggewerkt.

Lange termijn prioriteitstelling

Ook het afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van de ambitie om de komende jaren de ergste achterstanden qua onderhoud weg te werken en scholen te hebben die er goed uit zien, zowel van binnen als van buiten. We hebben tot nu toe prioriteit gegeven aan de meest urgente onderhoudswerkzaamheden op een beperkt aantal scholen.

Terugblik op 2016

Na een goed voorbereide aanloop in 2015, waarin ook enkele grote concrete projecten zijn gerealiseerd, is afgelopen jaar vooral gewerkt in Hoorn, Bergen, Purmerend en Zaandam. In Haarlem is een nieuwe CV-installatie neergezet en is een tijdelijke dependance voor de groeiende school in Haarlem Zuid gerealiseerd. Er zijn verder voorbereidingen getroffen voor projecten in Hillegom, Hoorn, Bergen en Purmerend en ook de (ver)nieuwbouw voor één van de Haarlemse scholen vraagt tijd en aandacht. Hieronder gaan we in op de gerealiseerde projecten per school

Op basis van de eerder vastgestelde investeringsraming is gewerkt aan de voorbereiding van een ingrijpende verbouwing op de Vrijeschool Zaanstreek in **Zaandam**. De gemeente Zaanstad heeft een toezegging gedaan voor vernieuwing van het dak van € 100.000,-. Door het gebrek aan verdere investeringsmiddelen bij de gemeente ziet het bestuur van Ithaka zich enerzijds genoodzaakt een nieuw investeringsplan neer te leggen ter medefinanciering door de gemeente en anderzijds langjarig budgetten voor de renovatie van de school te reserveren. Er is een architect in de arm genomen om de fasering op een goede wijze te begeleiden. De jaarlijks gereserveerde bedragen ca. € 50.000,- zijn bepalend voor de voortgang van het project.

In **Hoorn** is op de Westfriese Vrijeschool Parcival begonnen met het plaatsen van dubbel glas. Ook zijn er in de kleuterklassen openslaande deuren geplaatst; een oude wens kon daarmee in vervulling gaan. De gefaseerde uitvoering van het plaatsen van dubbel glas gaat gepaard met de uitvoering van buitenschilderwerk. Op de rol staat nog een tweede en derde fase uitrol dubbel glas (2017 en 2018) en het vervangen van een keukenblok in de pantry. De (binnen)verlichtingspilot is bij nader inzien doorgeschoven. Er is in 2016 ruim € 38.000,- geïnvesteerd.

Daarnaast is op de Adriaan Roland Holtschool in **Bergen** een begin gemaakt met het wegwerken van ernstig achterstallig onderhoud. De gemeente Bergen is van mening dat zij de afgelopen jaren haar aandeel in het onderhoud van de school heeft geleverd. Vandaar dat de bedragen gemoeid met vervangen kozijn- en raamhout, schilderwerk kozijnen en vervangen enkele beglazing in de Ithaka-begroting zijn opgenomen. Andere urgente zaken (vervangen plafonds, verlichting, CV leidingen en radiatoren en vervangen vloerbedekking) zijn naar 2017 en verder doorgeschoven. Het beslag op de

middelen is in 2016 ca. € 97.000,- (incl. vervangen beglazing door thermopane). Voor 2017 staat er nog een investeringsbedrag van ca. € 89.000,- begroot. Omdat het onderhoudsbudget van de school meer dan volledig is uitgeput, zal er voor beide jaren een beroep op de Stichting moeten worden gedaan.

In **Haarlem** was de Vrijeschool Kennemerland toe aan een nieuwe CV installatie, die een grote investering heeft gevegd. Samen met nog wat kleinere onderhoudswerken vroeg dit om een investering van bijna € 110.000,- waarbij inmiddels duidelijk is geworden dat de gemeente Haarlem hiervan ca. € 75.000,- dekt.

De Vrijeschool Kleverpark zal in de loop van 2017 door de gemeente aan het bestuur van Ithaka worden overgedragen. Voordat we aan de slag kunnen om de school te verbouwen (een deel van het pand werd gebruikt als kantoor door een andere stichting), zullen we met onze adviseur goed kijken wat er precies wordt overgedragen en of de kwaliteit daarvan in orde is.

De Rudolf Steinerschool in Haarlem Zuid heeft in de loop van 2016 haar tweede vestiging moeten verhuizen naar een voormalige middelbare school aan de Aziëweg. Door de groei van vier naar zeven klassen moest het pand aan de Duitslandlaan helaas verlaten worden. Deze operatie heeft zo'n € 115.000,- gekost, waarvan de gemeente Haarlem ca. € 100.000,- heeft vergoed. Het pand aan de Aziëweg is in orde gemaakt om er twee jaar te kunnen blijven (en doorgroeien) en vervolgens zomer 2019 in het dan vrijkomende en gerenoveerde pand aan de Duitslandlaan terug te keren. Wat dit laatste project betreft is vermeldenswaard dat er samen met het bestuur van het Rudolf Steiner College een stuurgroep is gevormd die op regelmatige basis bijeenkomt. De bestuurder van Ithaka maakt daarvan naast de schooldirecteur deel uit. Er is periodiek overleg met de gemeente Haarlem omdat de voortgang van de planvorming aan gemeentelijke zijde onze scholen zorgen baart. Intussen wordt gewerkt aan een convenant tussen de Rudolf Steinerschool en het Rudolf Steiner College en een samenwerkings-overeenkomst met de kinderopvangorganisatie de Vlinderboom, die ook in het te renoveren pand wordt gehuisvest.

In **Alkmaar** heeft de inventarisatie een flinke lijst met ouderdomsklachten opgeleverd, waarbij de grootste post voortkomt uit ondergronds lekkende CV leidingen. De totale investering in onderhoud voor 2016 bedraagt ruim € 48.000,- en is financieerbaar uit het reguliere onderhoudsbudget van de school. Er is een prioritering gemaakt voor zaken die in 2016 moesten worden uitgevoerd en zaken die tot 2017 kunnen wachten.

Tenslotte heeft de inventarisatie voor **Purmerend** opgeleverd dat er vooral sprake is van veel achterstallig schilderwerk aan kozijnen en ramen en deuren binnen en buiten. Ook is er een vochtprobleem bij het dak dat snel verholpen moest worden. Het totale beslag op de middelen voor 2016 was bijna € 36.000,-. Voor 2017 speelt nog dat de school vanwege groei waarschijnlijk hetzij moet uitbreiden, hetzij zal moeten verhuizen. In de projectgroep die dit met de gemeente verkent zit naast de schooldirecteur ook de bestuurder van Ithaka.

Resumerend

Alles bij elkaar besloegen de projectkosten voor 2016 zo'n € 320.000,- waarbij bedacht moet worden dat de schattingen via een offerte-traject soms tot hogere prijzen hebben geleid, maar meestal op de begrote bedragen uitkwamen en dat er sprake was van bouwbegeleidingskosten (gemiddeld 8%).

Met het oog op de actuele begrotingsgesprekken voor 2017 moeten we nog nader bepalen welke projecten daadwerkelijk in 2017 worden uitgevoerd en welke projecten (verder) zullen worden gefaseerd. Voor het eerst zal daarbij gekeken worden naar een geconsolideerde opgave per school van dotaties groot onderhoud en inmiddels per school gedecentraliseerde huisvestingsgelden van het ministerie. Die saldering geeft een beeld wat er per school en voor de stichting als geheel aan investeringsmiddelen beschikbaar is. Eind 2017/begin 2018 zullen we het MJOP voor Ithaka als geheel actualiseren om dan opnieuw goed de onderhoudsprioriteiten te kunnen vaststellen.

A6 Externe relaties

6.1 Algemeen

Het College van Bestuur en de scholen onderhouden diverse contacten met externe instanties. Ook dit jaar hebben vele van deze contacten plaatsgevonden.

6.2 Onderwijsbureau Twente

Het Onderwijsbureau Twente vervult een belangrijke ondersteunende rol voor de organisatie van de Stichting Vrijescholen Ithaka. Er is ondersteuning op personeelsgebied door een contactpersoon. Deze verzorgt de personeelsadministratie, registreert het ziekteverzuim en ondersteunt de commissie personele zaken bij het samenstellen van de schoolformatieplannen en het bestuursformatieplan.

Ook op financieel gebied zijn er twee vaste contactpersonen. Zij voeren de financiële administratie voor het bestuur en ondersteunen de commissie beheer bij het opstellen van de begrotingen, management rapportages en de jaarrekening. Tevens ondersteunt de financieel contactpersoon op gebied van huisvestingszaken en planning en control.

6.3 Netwerken

Ithaka participeert in verschillende netwerken waaronder:

- de PO Raad;
- de Vereniging van Vrijescholen en het 'Platform PO', een werkgroep van deze vereniging;
- de Vereniging voor Bijzonder Onderwijs (VBS);
- de regionale samenwerkingsverbanden (SWV) en
- het netwerk rond de Begeleidingsdienst voor Vrijescholen (BVS).

6.4 Opleidingscentra [Pabo, MBO-opleidingen, Calo]

De individuele scholen hebben ook dit jaar regelmatig contact gehad met allerlei opleidingscentra. Studenten van de Hogeschool Leiden, Pabo's uit de regio, maar ook van opleidingen voor onderwijs- en klassenassistent en sportopleidingen lopen stages op de basisscholen.

6.5 Onderwijsinspectie

De onderwijsinspectie richt zich steeds meer op toezicht op bestuursniveau. De onderwijsinspectie heeft in 2016 zes scholen bezocht, te weten: de Parcivalschool in Hoorn, de Adriaan Roland Holtschool in Bergen, de Sterrenzanger in Oudorp, de Vrije School Kennemerland in Haarlem, de Vrije School Kleverpark in Haarlem en de Toermalijn in Hillegom.

In oktober 2016 heeft er een bestuursgesprek in het kader van risicogericht toezicht met de onderwijsinspectie plaatsgevonden.

(Zie ook blz. 15 onderwijsresultaten)

6.6 Overige externe contacten

Het afgelopen jaar zijn er regelmatig contacten geweest met de vakorganisaties BVS en de bestuursorganisaties PO-raad en de Vereniging van Vrijescholen. Deze organisaties worden geraadpleegd voor adviezen op het gebied van rechtspositie, huisvesting en beleidsplannen.

6.7 Gemeenten

Er vindt op regelmatige basis overleg met negen gemeenten plaats. In deze overleggen is het afgelopen jaar onder andere gesproken over huisvesting (Integrale Huisvestingsplannen), nieuwbouw en medegebruik van onderwijsvoorzieningen (o.a. Haarlem, Purmerend en Zaandam) en het gemeentelijk aannamebeleid (in Haarlem). De gemeenten hebben een rol bij het uitvoeren van het landelijke beleid ten aanzien van de centra voor jeugd en gezin. Het onderwijs heeft hier ook een rol in.

A7 Financiën

In dit hoofdstuk worden de balans, exploitatie, kengetallen en risicoanalyse over het boekjaar 2016 gepresenteerd en afgezet tegen de begroting 2016 en de realisatie van 2015.

Een slechte financiële positie zou het realiseren van onze doelstellingen in de weg kunnen staan. Een te sterke toename van de financiële reserves (een te goede financiële positie) kan er echter weer toe leiden dat het gevoel wordt versterkt dat de stichting te weinig middelen inzet ten gunste van het onderwijs. Hiertoe heeft de Commissie Don een kengetal, te weten de kapitalisatiefactor, in het leven geroepen. Deze geeft aan in welke mate het kapitaal (lees: totaal vermogen) wordt benut voor de vervulling van taken (lees: geven van onderwijs). In de loop van dit hoofdstuk zal hier verder op worden ingegaan.

7.1 Balans en kengetallen

Balans

Activa	31-12-2016	31-12-2015	Passiva	31-12-2016	31-12-2015
Materiële vaste activa	1.046.340	845.740	Eigen vermogen	1.263.840	1.627.430
Vorderingen	622.110	665.630	Voorzieningen	446.050	602.130
Effecten	0	5.550	Kortlopende schulden	1.250.490	1.041.900
Liquide middelen	1.291.930	1.754.540			
Totaal activa	2.960.380	3.271.460	Totaal passiva	2.960.380	3.271.460

Kengetallen als solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit (en weerstandsvermogen) geven mede inzicht in de continuïteit van de organisatie en zijn ook van belang wanneer het schoolbestuur plannen heeft om forse investeringen te doen. Deze kengetallen zijn 'slechts' een momentopname, berekend naar de in de jaarrekening vastgelegde situatie per 31 december.

Niet het statische beeld van een kengetal, maar vooral de trendmatige ontwikkeling van de gezamenlijke kengetallen over meerdere jaren is essentieel. Het Ministerie heeft naar aanleiding van de resultaten van de Commissie Don reeds enkele streefwaarden geformuleerd. Deze zijn bij het beoordelen van de waarden mede als leidraad genomen en derhalve heeft de Stichting Vrijescholen Ithaka besloten om geen eigen streefwaarden te bepalen.

Liquiditeit

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de instelling op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

Definitie: De verhouding tussen de vlottende activa (liquide middelen en vorderingen) en de kortlopende schulden.

Kengetal 2016	1,53
Kengetal 2015:	2,32
Kengetal 2014:	2,51
Kengetal 2013	2,34

De liquiditeit is afgenomen. De liquiditeitsratio geeft aan dat in 2016 1,53 keer kon worden voldaan aan de uitstaande kortlopende schulden, bestaande uit het crediteurensaldo, nog te betalen (salaris)posten en de overlopende passiva. Stichting Vrijescholen Ithaka had op 31 december 2016 de beschikking over € 1.291.930 aan liquide middelen (inclusief effecten) en had daarnaast € 622.110 openstaan aan nog te ontvangen bedragen. Dit laatste bedrag was binnen één jaar opeisbaar, waardoor kon worden voldaan aan de openstaande schulden die binnen één jaar voldaan moesten zijn, te weten € 1.250.490. Het Ministerie geeft als grenzen voor de liquiditeit 0,5 en 1,5 aan, wat betekent dat de stichting zich boven deze grenzen bevindt.

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de verhouding aan tussen eigen en vreemd vermogen en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. Ze geeft ook aan in hoeverre de instelling op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

Definitie solvabiliteit 1: Eigen vermogen (exclusief voorzieningen) gedeeld door het totale vermogen (balanstotaal).

Definitie solvabiliteit 2: Eigen vermogen (inclusief voorzieningen) gedeeld door het totale vermogen (balanstotaal).

solvabiliteit 1	
Kengetal 2016	0,43
Kengetal 2015:	0,50
Kengetal 2014:	0,52
Kengetal 2013	0,48

solvabiliteit 2	
Kengetal 2016	0,58
Kengetal 2015:	0,68
Kengetal 2014:	0,69
Kengetal 2013	0,66

De solvabiliteitsratio (1) geeft aan dat 43% van het totale vermogen uit eigen vermogen (reserves) bestond. Dat houdt in dat 57% van het totale vermogen gefinancierd werd met vreemd vermogen.

Aan de door het Ministerie vastgestelde ondergrens van 20% voor de solvabiliteit wordt hiermee ruimschoots voldaan.

Rentabiliteit

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief dan wel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten. Definitie: Resultaat uit gewone bedrijfsvoering gedeeld door de totale baten.

Kengetal 2016:	-0,03
Kengetal 2015:	0,01
Kengetal 2014	0,01
Kengetal 2013	0,02

De rentabiliteit geeft aan hoeveel procent van de omzet als resultaat wordt behaald. Op een omzet van € 11.502.370 heeft de stichting een negatief resultaat van € 363.590 behaald.

Dit negatieve resultaat was 3,16% van de omzet. Anders geformuleerd betekent dit dat 100% van de omzet direct is besteed aan de doelen van de organisatie, oftewel het verzorgen van goed onderwijs.

De ondergrens en bovengrens van het ministerie zijn 0% en 5%. Met een rentabiliteit van -3% scoort de Stichting onder de normen vanuit het Ministerie.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft een beeld, hoe solide de financiële positie van de Stichting Vrijescholen Ithaka is. Het weerstandsvermogen geeft daarmee inzicht om niet voorziene financiële tegenvallers (risico's) in het begrotingsjaar op te vangen met de hiervoor gereserveerde financiële middelen (weerstandscapaciteit). Het weerstandsvermogen van de Stichting bedraagt eind 2016 2% en is daarmee gedaald en opzichte van het percentage in 2015 en volgens de normen van het primair onderwijs onvoldoende om financiële tegenvallers op te vangen.

Kapitalisatiefactor

De kapitalisatiefactor geeft de verhouding aan tussen het totale vermogen (actiefzijde van de balans) minus gebouwen en terreinen en de totale baten. Het geeft aan of onderwijsinstellingen een deel van het kapitaal niet of inefficiënt benutten voor de vervulling van hun taken.

Nadat in 2009 de Commissie Don de kapitalisatiefactor heeft geïntroduceerd in het PO en de eerste resultaten van onderzoeken hierover aan de hand van de jaarrekeningen over 2009 van de schoolbesturen bekend zijn geworden, heeft het Ministerie in februari 2010 brieven verstuurd waarin de schoolbesturen zijn geïnformeerd over hun financiële positie volgens het beoordelingskader van de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen (CVO).

Hieruit is gebleken dat de Stichting Vrijescholen Ithaka geen (te) hoge kapitalisatiefactor had volgens de gehanteerde maatstaven. De bovengrens in het PO bedraagt 35% voor grote instellingen (vanaf € 8 miljoen jaarlijkse baten). De kapitalisatiefactor van de Stichting Vrijescholen Ithaka bedroeg op 31 december 2016 25% (2015: 30%) wat betekent dat deze onder de grenzen van het Ministerie lag.

Inmiddels is dit eerste onderzoek afgerond en is het financieel beoordelingskader verder ontwikkeld. Een belangrijk nieuw inzicht is dat de hoogte van de financiële buffer, een onderdeel van de kapitalisatiefactor, een nog betere indicatie geeft van de middelen die nog niet zijn ingezet voor het onderwijsproces dan de kapitalisatiefactor zelf. Hieronder is in een tabel de financiële positie van onze stichting in beeld gebracht en zijn de relevante kengetallen opgenomen. Daarbij zijn voor het eerst ook de financiële buffer, de financieringsfunctie en de transactiefunctie als kengetallen gebruikt.

omschrijving	Signaleringswaarde			
	2014	2014	2015	2016
kapitalisatiefactor (a)	> 35%	28,00%	30,00%	25,00%
transactiefunctie (b)	> 8.8 %	8,62%	9,64%	14,18%
financieringsfunctie (c)	> 21,2%	6,58%	7,64%	9,12%
financiële buffer (= a - b - c)	< 0%	12,80%	12,72%	1,70%

7.2 Investerings

Inventaris, apparatuur en hulpmiddelen van € 500 of meer worden vanaf 2006 geactiveerd, wat met zich meebrengt dat de jaarlijkse afschrijvingsbedragen in de exploitatie worden opgenomen.

Aanschaffingen beneden dit bedrag worden rechtstreeks in de exploitatierekening verantwoord.

De volgende afschrijvingspercentages worden gehanteerd:

- Gebouwen/gebouwdelen	5,00	%
- Kantoormeubilair	5,00	%
- Schoolmeubilair	5,00	%
- Inventaris en apparatuur	10,00	%
- ICT	20,00	%
- Leer- hulpmiddelen	12,50	%

De waarde van de materiële vaste activa is gedurende het kalenderjaar 2016 gestegen met € 200.620. tot een totaalbedrag van € 1.046.340. Deze stijging werd veroorzaakt doordat de investeringen in inventaris en apparatuur in 2016 hoger waren dan de afschrijvingen over dezelfde periode.

In het volgende overzicht worden per categorie de investeringen van 2016 vergeleken met de begroting 2016 en met de realisatie van 2015.

Investeringsoverzicht	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil Realisatie-begroting	Realisatie 2015	Verschil 2016-2015
	€	€	€	€	€
Gebouwen/gebouwdelen	40530	13500	27030	0	40.530
Kantoormeubilair	0	2600	-2600	0	0
Schoolmeubilair	115.580	70.500	45080	100.511	15.069
Inventaris en apparatuur	97.690	67000	30690	66.099	31.591
ICT	17.250	27.500	-10250	23.982	-6.732
Leer- hulpmiddelen	81.020	91.500	-10480	50.756	30.264
activa in uitvoering				35.000	-35.000
Totaal investeringen	352.070	272.600	79.470	276.348	75.722

Er is in 2016 ruim meer dan begroot (€ 79.470) geïnvesteerd.

Omdat er in 2016 meer nieuwe klassen zijn gestart, is er meer schoolmeubilair aangeschaft. Een overbesteding van € 45.080.

Bij ICT is een onderbesteding van € 10.250. Evenals bij de leer- en hulpmiddelen. Enkele aanschafposten zijn verplaatst naar 2017.

Een andere grote overbesteding (€ 30.690) heeft plaatsgevonden op de inventaris en apparatuur. Ook dit heeft voor een deel te maken met de groei van het aantal lokalen.

Daarnaast bleek vanaf september 2016 dat de Stichting een negatieve exploitatie zou krijgen, ook van invloed op de liquiditeit van de stichting als geheel. Hierdoor zijn enkele investeringen uitgesteld tot 2017.

7.3 Eigen vermogen

Het eigen vermogen van Stichting Vrijescholen Ithaka is van € 1.627.430 op 31 december 2015 gedaald naar € 1.263.840 per 31 december 2016 als gevolg van een negatief exploitatieresultaat van € 363.590 in 2016.

7.4 Voorzieningen

Personeelsvoorzieningen

De voorziening jubilea is in 2016 verhoogd doordat er meer personeelsleden in dienst waren dan het jaar ervoor, en omdat het bedrag per fte is verhoogd van € 620 naar € 700. Daarnaast is de voorziening spaarverlof op 31 december 2016 € 0. De betreffende personeelsleden hebben het verlof opgenomen.

2.2 Voorzieningen		Mutaties 2016				
		Stand per 1-1-2016	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Stand per 31-12-2016
2.2.1	Personeelsvoorzieningen					
	Voorziening jubilea	87.620	30.300	8.543	-	109.380
	Voorziening spaarverlof	9.690	-	9.690	-	-
2.2.3	Overige voorzieningen					
	Onderhoudsvoorziening	504.820	274.610	442.760	-	336.670
Totaal voorzieningen		602.130	304.910	460.993	-	446.050
				Onderverdeling saldo per 31-12-2016		Stand per 31-12-2016
				< 1 jaar	> 1 jaar	
2.2.1	Personeelsvoorzieningen					
	Voorziening jubilea			10.938	98.442	109.380
2.2.3	Overige voorzieningen					-
	Onderhoudsvoorziening			243.502	93.168	336.670
Totaal				254.440	191.610	446.050

De stand van de voorziening jubilea is op 31 december 2016 aangepast aan het nieuwe aantal van 155,53 Fte's op balansdatum. Het verplichte forfaitaire bedrag per Fte van is in 2016 verhoogd ten opzichte van 2015 en bedraagt € 700, waardoor de hoogte van de voorziening is gestegen met € 21.760 en bedraagt de stand per 31 december 2016 € 109.380.

Onderhoudsvoorziening

In 2016 is € 274.610 gedoteerd aan de onderhoudsvoorziening. Er is € 442.760 onttrokken waardoor de eindstand van de voorziening op 31 december 2016 € 336.670 bedraagt. In 2016 zijn nieuwe meerjaren-onderhoudsplannen opgesteld. Hierdoor wordt de dotatie de komende jaren € 240.000.

7.5 Exploitatie en toelichting

Het werkelijke negatieve resultaat over het kalenderjaar 2016 bedroeg € 363.590 terwijl er een positief resultaat van € 65.590 was begroot. Ten opzichte van het jaar 2015 is het resultaat met € 480.930 verslechterd. Hierna wordt ingegaan op de verschillen en worden deze verklaard.

			Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €	Vershil Real-Begr. €	Realisatie 2015 €	Vershil 2016-2015 €
Baten							
Rijksbijdragen OCW			10.760.787	10.376.358	384.429	10.133.930	626.857
Overige overheidsbijdragen			81.685	41.500	40.185	83.240	-1.555
Overige baten			659.897	565.963	93.934	579.840	80.057
Totaal Baten			11.502.369	10.983.821	518.548	10.797.010	705.359
Lasten							
Personeelslasten			9.896.977	9.033.894	863.083	8.914.930	982.047
Afschrijvingen			116.451	116.013	438	90.000	26.451
Huisvestingslasten			869.569	854.175	15.394	825.910	43.659
Overige lasten			982.026	919.200	62.826	852.240	129.786
Totaal Lasten			11.865.023	10.923.282	941.741	10.683.080	1.181.943
Saldo baten en lasten			-362.654	60.539	-423.193	113.930	-476.584
Financiële baten en lasten							
Financiële baten			3.976	5.050	-1.074	7.420	-3.444
Financiële lasten			4.909	0	4.909	4.010	899
Saldo fin. baten en lasten			-933	5.050	-5.983	3.410	-4.343
Exploitatieresultaat			-363.587	65.589	-429.176	117.340	-480.927

Totale baten

De gerealiseerde Rijksbijdragen OCW waren € 384.430 hoger dan begroot en € 626.860 hoger dan in 2015. De verschillende oorzaken betreffen:

1. Indexatie bekostiging	€	102.754
2. Personele en materiële groeimiddelen	€	142.382
3. Herrubricering gelden Samenwerkingsverband	€	<u>139.294</u>
Totaal extra gerealiseerde Rijksbijdragen OCW	€	384.430

1. Al opgenomen in de begroting
2. Ook weer uitgegeven bij personeelslasten
3. Omdat groeibekostiging altijd afhankelijk is van de uiteindelijke leerlingenaantallen, is er voorzichtig begroot.
4. De samenwerkingsverband gelden waren hoger dan begroot omdat in de loop van het jaar is gebleken dat er vaker een beroep op de samenwerkingsverbanden gedaan kan worden voor extra ondersteuning.

De overige overheidsbijdragen waren ruim 50% hoger dan begroot (€ 40.180), omdat er gemeente gelden zijn ontvangen voor de eerste inrichting van nieuwe klassen. Daarnaast is er € 11.000 subsidie voor groene schoolpleinen in Haarlem ontvangen, hetgeen niet begroot was.

De overige baten waren in 2016 begroot op € 565.960, de realisatie was € 659.900.

Er zijn in 2016 niet-begrote bedragen ontvangen vanuit verhuur opbrengsten (+ € 22.730). Dit betreft niet begrootte inkomsten door onder andere de komst van nieuwe BSO opvang en peuteropvang. Zij betalen maandelijks gebruikskosten aan de scholen.

In 2015 waren de overige baten € 80.060 hoger dan in 2016 door ontvangen en niet begrootte subsidies voor muziek in de school € 20.000, schoolplein schenking € 15.000 en diverse extra acties op de scholen zoals markten, sponsorlopen, etc.

Personele lasten

Wanneer we de begroting en de realisatie van de personele lasten vergelijken dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de loonkosten en de overige personele lasten, waaronder nascholing, loonkosten derden en ARBO. De totale overschrijding op de personele lasten in 2016 ten opzichte van de begroting bedroeg meer dan € 860.000 en vergeleken met 2015 zijn deze met ruim € 980.000 toegenomen. Deze overschrijding wordt grotendeels veroorzaakt door een toename van de loonkosten en wordt hieronder als volgt toegelicht:

1. Toename aantal wtf:

Door toename van het aantal klassen is in 2016 het aantal fte binnen de stichting toegenomen met 9,4 tot 148,55. In 2016 zijn er extra bestuurslasten geweest door het aantrekken van een interim bestuurder. De noodzakelijke groei in formatie bij voorbereiding van het aantal klassen is niet in alle gevallen volledig begroot.

2. Resultaat op vervangingen:

Er is in totaal € 284.000 ontvangen van het vervangingsfonds voor vervangingskosten van ingezet personeel. In totaal is er aan premie een bedrag van € 384.000 betaald. Dit betekent dat er meer premie is betaald dan er vergoeding is ontvangen. Dit kan leiden tot een bonus, maar dat is nog onzeker.

De overige personele lasten laten een overbesteding van € 126.220 zien ten opzichte van de begroting, en ten opzichte van 2015 zijn deze kosten € 76.590 lager.

De grote verschillen komen door:

Er is € 66.727 meer uitgegeven aan personeel niet in loondienst, door de inzet van een interim bestuurder (februari, maart en april nog niet in loondienst), extra ondersteuning stafmedewerker financiën, personeel voor vervanging via uitzendbureau).

Voor scholing is ruim € 70.000 euro meer uitgegeven. De voornaamste redenen hiervan zijn niet begrootte kosten voor inzet (formatie) en scholing twee nieuwe directeuren Zaandam; ODC training (deze training zal ingezet worden voor heel Ithaka); Studiedag Ithaka en tweedaagse Directeuren en Staf. Ook is er een extra kwaliteitsimpuls gefinancierd voor de scholen in Hillegom en Purmerend, voor scholing is meer uitgegeven dan begroot. Bovendien is er op een aantal scholen geïnvesteerd in nieuw personeel dat nog geschoold moet worden tot vrijeschool leerkracht.

Afschrijvingen

De totale afschrijvingen zijn in 2016 conform begroting, maar € 26.000 hoger dan in 2015.

Huisvestingslasten

De rubriek huisvestingslasten bestaat uit huurkosten, onderhoud, energiekosten, schoonmaakkosten, diverse publiekrechtelijke heffingen en dotatie onderhoudsvoorziening en overige huisvestingslasten. De materiële instandhouding is hiervoor al jaren niet toereikend.

Daarnaast hebben scholen niet altijd volledig invloed op de hoogte van in het bijzonder de energiekosten (door verschil in bouwkundige staat van gebouwen en door leegstand) en de kosten voor groot onderhoud. Ten opzichte van 2015 zijn de huisvestingslasten toegenomen met 43.690 euro. Ten opzichte van de begroting 2016 zijn de huisvestingslasten toegenomen met 15.420 euro.

De huurkosten zijn toegenomen. Enkele scholen zijn nog niet in juridisch eigendom. Door de groei van het aantal klassen zijn de gebruikerskosten toegenomen. Deze groei is ook van invloed op de hogere schoonmaakkosten.

De energiekosten zijn € 32.385 lager dan begroot. Dit komt mede door de zachte winter van 2016.

De overige huisvestingslasten zijn € 13.407 hoger dan begroot. Er zijn twee nieuwe locaties bijgekomen, waardoor er op meer locaties afval wordt opgehaald. Ook is er een nieuw alarmsysteem aangelegd op de school in Purmerend met bijbehorende abonnementskosten.

De overige kosten hebben zich conform begroting ontwikkeld.

Overige lasten

De totale overige lasten zijn € 62.900 hoger uitgekomen dan begroot. Er is een grote overschrijding op overige beheerslasten van € 112.353. Dit is onder meer het gevolg van juridische kosten (€ 30.000) die niet begroot waren. Daarnaast zijn de kosten van de Raad van Toezicht toegenomen met € 15.000 ten opzichte van 2015. Verder is er extra ondersteuning geweest voor de scholen in Purmerend en Hillegom om de onderwijskwaliteit in die scholen te verbeteren (€ 40.000).

Financiële baten

De rentebaten zijn in 2016 lager (€ 5.980) dan in de begroting uitgekomen en € 4.340 lager dan in 2015. Daarnaast zijn de bankkosten gestegen ten opzichte van 2015.

7.6 Begroting 2017

	Begroting	Begroting
Exploitantiebegroting	2016	2017
	€	€
Baten		
(Rijks)bijdragen OC&W	10.376.360	10.900.530
Overige overheidsbijdragen	41.500	109.850
Overige baten	565.960	735.790
Totaal baten	10.983.820	11.746.170
Lasten		
Personele lasten	9.033.890	10.059.610
Afschrijvingen	116.010	140.420
Huisvestingslasten	854.180	785.870
Overige instellingslasten	919.200	963.640
Totaal lasten	10.923.280	11.949.540
Saldo baten minus lasten	60.540	-203.360
Saldo financiële baten en lasten	5.050	3.050
Saldo exploitatie	65.590	-200.310

Het begrote geconsolideerde exploitatieresultaat van Stichting Vrijescholen Ithaka is voor het kalenderjaar 2017 € 200.314 negatief, tegenover een positief resultaat van € 65.590 in de begroting van 2016.

Voor de jaren 2018-2020 is een exploitatieresultaat te verwachten dat positief is en waarvan het resultaat positief zal toenemen. De oorzaak hiervan is de stijging van het leerlingenaantal van de stichting volgens de meest recente prognoses van de directeuren en het College van Bestuur.

Dit heeft een stijging van de te ontvangen Rijksbijdragen OCW tot gevolg.

De groei van het aantal leerlingen zal volgens de meest recente prognoses versterkt doorzetten in 2017 en de volgende jaren. Dit zal echter niet gepaard gaan met het starten van een groot aantal nieuwe klassen zoals in 2016 het geval was. Hierdoor zullen er minder klassen voorgefinancierd hoeven te worden. Er is in 2016 kritisch gekeken naar het aantal fte per klas en de gemiddelde klassengrootte. Hierdoor zal er minder personeel aangenomen hoeven te worden.

Daarnaast kan opgemerkt worden dat er in de (personele) lasten reeds rekening is gehouden met een te realiseren inkrimping van het personeelsbestand als gevolg van natuurlijk verloop door bijvoorbeeld pensionering. Dit is in de meerjarenbegroting verwerkt in de personele lasten.

In de jaren 2017-2019 is rekening gehouden met natuurlijk verloop. Het natuurlijk verloop kan in 4 categorieën worden ingedeeld, te weten:

1. natuurlijk verloop als gevolg van pensionering;
2. natuurlijk verloop als gevolg van ontslag op eigen verzoek; (gedwongen ontslag is geen natuurlijk verloop!);
3. natuurlijk verloop als gevolg van het niet her bezetten van opgenomen verlof m.b.t. duurzame inzetbaarheid;
4. natuurlijk verloop als gevolg van een door werknemers gewenste verlaging van de werktijdfactor (WTF), bijvoorbeeld na geboorte van kinderen.

Met name de 1^e categorie is aantoonbaar en zeker. Met natuurlijk verloop als gevolg van de andere 3 categorieën is (veiligheidshalve) in de meerjarenbegroting nog geen rekening gehouden.

In onderstaand overzicht wordt inzichtelijk gemaakt hoeveel FTE er de komende jaren via de weg van natuurlijk verloop uit categorie 1 naar verwachting minimaal zullen verdwijnen.

Vermindering WTF natuurlijk verloop

Jaar	Vermindering WTF	Vermindering WTF cumulatief	Vermindering in geld cum.
2017	1,50	1,50	€ 90.000
2018	4,50	6,00	€ 360.000
2019	0,60	6,60	€ 396.000

A8 Continuïteitsparagraaf

8.1 Algemeen

In de brief van 20 december 2013 geeft de minister van OC&W aan dat de Regeling jaarverslaggeving onderwijs (RJO) is uitgebreid met een voorschrift dat voorziet in de opname in het jaarverslag van de zogeheten Continuïteitsparagraaf.

De Stichting onderkent het belang van het structureel inbedden hiervan in onze PDCA-cyclus. We hebben de continuïteitsparagraaf vanaf 2014 dan ook definitief gestalte gegeven en deze beleidsrijk nader onderbouwd.

8.2 Kengetallen

	2016	2017 *	2018 *	2019 *
<i>Personele bezetting</i>				
- Directie	12	11,35	10,12	10,12
- OP	120,87	115,1	116,92	118,84
- OOP	22,66	20,43	18,84	18,95
<i>Totaal</i>	155,53	146,88	145,88	147,91
<i>Leerlingentelling per 1 oktober</i>	2151	2297	2415	2480

* Prognoses

De jaren 2017 tot en met 2019 betreffen geprognosticeerde aantallen die door de schooldirecteuren en het College van Bestuur zijn opgesteld en als uitgangspunt dienen voor de te ontvangen gelden vanuit het Rijk in de meerjarenbegroting.

Ten aanzien van personele bezetting is Stichting Vrijescholen Ithaka zich bewust van de groei in het leerlingenaantal en de start van een beperkt aantal nieuwe klassen. Hierdoor zal het personeelsbestand licht afnemen. In 2016 zijn er tien nieuwe klassen begonnen door de grote belangstelling die er is voor het vrijeschool onderwijs. De komende jaren blijft het leerlingenaantal flink stijgen, maar zullen er minder nieuwe klassen starten door naleving van de vastgestelde kengetallen, strakke afspraken en besluitvorming omtrent de start van nieuwe klassen en de daarbij behorende klassengrootte. Hierdoor zullen de personeelslasten binnen de financiële norm vallen. Dit is conform de goedgekeurde meerjarenbegroting 2017-2019 gedaan. In de meerjarenbegroting zien we het aantal fte bij PO tussen 2017 en 2019 toenemen, anderzijds zal het aantal fte bij OOP en de directie/bestuur afnemen. Dit wordt tot stand gebracht door natuurlijk verloop en stopzetting van tijdelijke contracten en uitbreidingen.

8.3 Meerjarenbegroting

Balans					
	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Activa					
Vaste activa					
- Materiële vaste activa	1.046.340	1.151.350	1.090.570	988.720	863.640
Totaal vaste activa	1.046.340	1.151.350	1.090.570	988.720	863.640
Vlottende activa					
- Vorderingen	622.110	579.090	580.230	596.200	591.330
- Liquide middelen	1.291.930	892.950	1.059.900	1.567.820	2.302.710
Totaal vlottende activa	1.914.040	1.472.040	1.640.130	2.164.020	2.894.040
Totaal activa	2.960.380	2.623.390	2.730.700	3.152.740	3.757.680
Passiva					
Eigen vermogen					
- Algemene reserve	1.263.840	1.063.530	1.074.470	1.475.590	2.153.310
Voorzieningen					
- Voorziening groot onderhoud	336.670	279.320	364.430	365.250	280.940
- Voorziening jubilea	109.380	98.880	99.140	101.110	102.300
Totaal voorzieningen	446.050	378.200	463.570	466.360	383.240
- Belastingen en premies sociale verzekeringen	491.520	496.520	501.520	511.520	515.020
- Schulden ter zake pensioenen	100.390	102.070	102.350	104.390	105.610
- Overige kortlopende schulden	259.340	270.850	275.740	275.580	277.440
- Overlopende passiva	399.240	312.220	313.050	319.290	323.050
Totaal kortlopende schulden	1.250.490	1.181.660	1.192.660	1.210.780	1.221.130
Totaal passiva	2.960.380	2.623.390	2.730.700	3.152.740	3.757.680

De belangrijkste ontwikkelingen lichten wij hieronder toe.

De ontwikkeling van de materiële vaste activa is gebaseerd op de voorgenomen investeringen alsmede de daaruit voortvloeiende afschrijvingslasten zoals opgenomen in de goedgekeurde meerjarenbegroting 2017-2019.

De vorderingen zullen naar verwachting de komende jaren een constant beeld vertonen. Het grootste bedrag van de vorderingen is jaarlijks het gevolg van het betaalritme van het Ministerie OCW dat niet evenredig met het baten-en lastenstelsel loopt.

De mutaties van het eigen vermogen in de komende jaren zijn het gevolg van de hierna gepresenteerde meerjaren exploitatieresultaten.

De voorziening groot onderhoud muteert als gevolg van de voorgenomen dotaties alsmede de te verwachten uitgaven zoals blijkt uit de meerjaren onderhoudsplannen.

De voorziening jubilea neemt toe de komende jaren, door een hoger forfaitair bedrag per medewerker.

Bij de overige kortlopende schulden zijn op dit moment geen noemenswaardige mutaties te verwachten.

Slechts een lichte daling van de premies en pensioenen is begroot door de daling in personeel.

Dit alles zal vervolgens leiden tot het voorgaande verloop van de post liquide middelen. Deze fungeert namelijk als sluitpost.

Raming van baten en lasten

Baten	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Rijksbijdragen	10.760.790	10.900.530	11.231.200	11.808.700	12.221.420
Overige overheidsbijdragen en subsidies	81.680	109.850	45.850	45.850	45.850
Overige baten	659.900	735.790	742.270	754.910	752.800
Totale baten	11.502.370	11.746.170	12.019.320	12.609.460	13.020.070

Lasten					
Personeelslasten	9.896.980	10.059.610	10.086.390	10.287.440	10.408.460
Afschrijvingen	116.450	140.420	140.280	132.850	125.080
Huisvestingslasten	869.570	785.870	790.870	804.110	814.860
Overige lasten	982.030	963.640	992.890	985.990	995.990
Totaal lasten	11.865.030	11.949.536	12.010.424	12.210.392	12.344.392
Saldo baten en lasten	-362.660	-203.360	8.890	399.070	675.670
Saldo financiële baten en lasten	-930	3.050	2.050	2.050	2.050
Totaal resultaat	-363.590	-200.310	10.940	401.120	677.720

Hieronder lichten wij de belangrijkste ontwikkelingen toe.

De te verwachten leerling groei is in de meerjarenbegroting verwerkt en zorgt voor een stijging van de hieraan gekoppelde Lumpsum.

De lerarenformatie is ook aangepast aan de toename van het leerlingenaanbod, de personeelslasten nemen in mindere mate toe. In 2016 zijn tien nieuwe klassen gestart, ondanks een kleine groei van het aantal leerlingen. Enkele scholen groeien uit van combinatieklassen naar enkele klassen. Daarnaast zijn er nieuwe kleuterklassen bij gekomen. Eind 2016 is besloten hoeveel leerlingen er minimaal in een nieuwe klas moeten zitten, voordat deze klas kan starten. Hierdoor kunnen een aantal scholen nog wel in leerlingenaantal groeien, maar is er voorlopig geen extra personeel nodig om deze groei op te kunnen vangen. De groei van het leerlingenaantal zal ervoor zorgen dat de personele bezetting zich gaat verhouden conform de kengetallen. Deze gegevens zijn verwerkt in de meerjarenbegroting. Er is nog geen rekening gehouden met natuurlijk verloop doordat personeel door uiteenlopende omstandigheden minder gaat werken.

De nieuw te starten school in Castricum (augustus 2017) is nog niet opgenomen in de begroting en meerjarenbegroting omdat de school nog geen brinnummer heeft ontvangen van het ministerie, waardoor

het niet mogelijk is deze school te koppelen in het administratie systeem. Voor deze school is een aparte concept begroting gemaakt. Deze sluit de komende jaren op ongeveer € 20.000 positief.

Het meerjareninvesteringsplan van Stichting Vrijescholen Ithaka is ook opgenomen in de meerjarenbegroting en leidt vooralsnog tot een stijging van de afschrijvingen.

De overige lasten zijn in de begroting vooralsnog nagenoeg gelijk gehouden.

8.4 Overige rapportages

Rapportage risicobeheersingssysteem

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de wijze waarop Stichting Vrijescholen Ithaka de risico's van de organisatie beheerst. Risico's worden gezien als die factoren die het behalen van de doelstellingen kunnen bedreigen.

De commissie Don heeft naast signaleringsgrenzen voor de financiële kengetallen, ook een risico-inventarisatie gemaakt. Hierin zijn de volgende risico's aangemerkt als risico's/onzekerheden binnen het onderwijs die (voor een belangrijk deel) niet beheersbaar zijn en niet kunnen worden voorzien:

- Fluctuatie in leerlingaantallen
- Financiële gevolgen van arbeidsconflicten
- Instabiliteit in de bekostiging
- Onvolledige indexatie van de bekostiging
- Restrisico's

Voor deze risico's heeft de Commissie Don de signaleringsgrenzen voor de bufferliquiditeit gesteld voor kleine besturen op 10% en voor grote besturen (zoals Stichting Vrijescholen Ithaka) op 5%.

De risico's worden op de volgende manier beheerd:

- Er is een personeelsstop ingesteld omdat de personele lasten in 2016 ver boven begroting uitkwamen.
- Er is ingezet op toetsing van de betrouwbaarheid van de leerlingenprognoses.
- Er is een besluit genomen over het minimale aantal leerlingen in een nieuwe klas.
- Er is een extern advies uitgebracht: analyse van de exploitatie 2016 en de begroting 2017.
- Er is een financiële werkgroep vanuit de directeuren opgericht die de exploitatie heeft doorgelicht en begroting 2017 heeft beoordeeld.
- Er zijn dwingende afspraken m.b.t. begroting 2017 gemaakt. Iedere school maakt minimaal een nul begroting. Uitzondering als je een nieuwe klas start, dan negatieve begroting van maximaal € 35.000 euro negatief. Wegens bijzondere positie zijn er uitzonderingen voor de volgende scholen: Hoofddorp (maximaal € 50.000 euro negatief), Hillegom (max. € 30.000 negatief) en Purmerend (max. € 35.000 negatief).
- Scholen met een negatieve begroting maken een exit strategie.
- In 2017 komen er naast de kwartaalrapportages ook maandelijkse rapportages m.b.t. financiën en personele bezetting door directeuren aan bestuurder, zodat we bij afwijkingen eerder actie kunnen ondernemen en het risico op deze manier kunnen verkleinen.
- In 2017 gaan we het risicomanagement programma van de PO-Raad invullen en mogelijke risico's in kaart brengen.

Tevens is er voldoende bufferliquiditeit aanwezig om onverwachte tegenvallers op te vangen.

Het blijft echter zo dat we, zoals de Commissie Don ook stelt, te maken hebben met risico's die bij deze sector horen en waar we onze reserves voor aanhouden.

A9 Treasury en risicomanagement

9.1 Treasury

Onder 'treasury' verstaan we het beheren van onze (tijdelijk of langdurig) beschikbare financiële middelen zodat we te allen tijde aan onze betalingsverplichtingen kunnen voldoen en tegelijkertijd de liquide middelen laten renderen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van rentedragende bankrekeningen en deposito's of beleggingen.

De Stichting Vrijescholen Ithaka heeft in 2014 een eigen treasurystatuut opgesteld waarbij het treasurybeleid van de Stichting Vrijescholen Ithaka plaatsvindt binnen de kaders van de Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen van 1 januari 2010, houdende regels over het beleggen en belenen van publieke middelen ("Regeling beleggen en belenen door instellingen voor onderwijs en onderzoek 2010").

In 2016 is bovengenoemde regeling gewijzigd in de Regeling beleggen, lenen en derivaten OCW 2016. Het treasurystatuut is nog niet aangepast, dit zal in 2017 geregeld worden. De belangrijkste wijzigingen zijn dat de regeling aangepast is aan de recente wetgeving. Tijdens het opstellen van de jaarrekening is een concept van het nieuwe Treasurystatuut voorgelegd aan de accountant.

De Stichting Vrijescholen Ithaka maakt op dit moment uitsluitend gebruik van de inzet van rentedragende bankrekeningen.

We kunnen de volgende wijzigingen ten opzichte van het voorgaande jaar melden:

- In 2016 heeft Stichting Vrijescholen Ithaka ouders de gelegenheid gegeven om betalingen (vrijwillige ouderbijdrage) te voldoen door middel van IDEAL betalingen.
- De Stichting Vrijescholen Ithaka heeft geen beleggingen uitstaan.
- Stichting Vrijescholen Ithaka heeft de beschikking over verschillende zakelijke spaarrekeningen, de tegoeden zijn te allen tijde opneembaar.

De Stichting maakt geen gebruik van derivaten.

9.2 Risicomanagement

Het College van Bestuur van de Stichting Vrijescholen Ithaka is verantwoordelijk voor de interne risicobeheersing en controlesystemen. We maken bij dit alles gebruik van verschillende instrumenten:

- Bij de beleidsvorming en evaluatie maken we zoveel mogelijk gebruik van de zogeheten Plan, Do, Check & Act-cyclus. Dit betekent bijvoorbeeld dat we beleidsplannen op gemeenschappelijk of op schoolniveau vertalen in gedetailleerde begrotingen. We zorgen er vervolgens voor dat we driemaandelijks een voortgangsrapportage krijgen zodat we realisatie en begroting kunnen vergelijken.
- Ons treasurybeleid en de voor treasury geldende taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd in een treasurystatuut.
- De accountant controleert in ieder geval de rechtmatigheid van onze bestedingen en stelt een verklaring op bij de jaarrekening.
- We hebben alle relevante financiële kaderafspraken vastgelegd.

A10 Verslag Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht in beweging

Inleiding

De Raad van Toezicht van Stichting Vrijescholen Ithaka bestaat uit vijf onafhankelijke leden die zonder last of ruggespraak functioneren. De Raad van Toezicht houdt integraal toezicht en houdt rekening met haar maatschappelijke verantwoordelijkheid. De Raad van Toezicht heeft een controlerende functie en dient als klankbord voor de Bestuurder. Daarbij vervult zij ook de rol van werkgever voor de Bestuurder. De Raad kwam in het verslagjaar vijf keer bijeen, naast andere vormen van onderling overleg, zoals een bijeenkomst met directeuren en stafbureau en een themabijeenkomst in het kader van de onderwijskwaliteit. Daarnaast heeft een zelfevaluatie plaatsgevonden.

Binnen de Raad van Toezicht zijn een aantal commissies actief zoals de Financiële Auditcommissie en de commissies Kwaliteit en Identiteit en Remuneratie.

Toeziçht visie

De Raad van Toezicht heeft de taken en bevoegdheden uitgeoefend conform de statuten van de Stichting zoals die zijn uitgewerkt in het managementstatuut.

Verslagjaar 2016

Stichting Vrijescholen Ithaka is de pioniersfase voorbij en er wordt hard gewerkt aan de verdere versterking en professionalisering van onze stichting. Het is mooi om te constateren dat er bij personele wisselingen in de scholen gebruik kan worden gemaakt van eigen potentieel zoals bij de scholen in Alkmaar en Purmerend. We zijn nog steeds verheugd te kunnen constateren dat de meeste van onze scholen een flinke groei doormaken. Alle leden van de raad hebben bij één of meerdere scholen van de stichting een werkbezoek afgelegd.

Er wordt een nieuwe school gebouwd als nevenvestiging van de school in Haarlem Zuid. De directeur van die school en de interim bestuurder zitten in de stuurgroep om deze nieuwbouw in goede banen te leiden. Ook het initiatief van inwoners van Castricum om een Vrijeschool op te richten wordt door de RvT van harte ondersteund.

Er is dit jaar veel geïnvesteerd in versterking van de kwaliteit van de leidinggevenden op de verschillende scholen door extra begeleiding en ondersteuning.

In een van de vergaderingen van de Raad van Toezicht heeft de onderwijsinspectie een toelichting gegeven op het nieuwe inspectiekader.

Na de pioniersfase is de Stichting Vrijescholen Ithaka in een nieuwe organisatiefase beland. Er is een verschil van inzicht ontstaan over de wijze waarop in deze fase de aansturing van de organisatie dient plaats te vinden. De Raad van Toezicht en bestuurder hebben derhalve met wederzijds goedvinden afgesproken dat de samenwerking wordt beëindigd per 1 mei 2017. De regeling die hiervoor is getroffen voldoet aan de Wet Normering Topinkomens. Het is de intentie van de Raad van Toezicht om met ingang van 1 mei 2017 een nieuwe bestuurder te benoemen. Uiteraard wordt de GMR hier goed bij betrokken.

De Raad van Toezicht heeft de jaarstukken 2015 goedgekeurd en de Raad heeft haar goedkeuring gegeven aan de begroting 2017 en de bijbehorende (meerjaren)begroting.

De Raad van Toezicht is lid van de Vereniging Toezichthouders in het Onderwijs. Verschillende leden hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid die de VTOI biedt tot deskundigheidsbevordering, om te netwerken en om advies in te winnen.

De Raad van Toezicht ontving tot oktober een vergoeding in lijn met de richtlijnen van de VTOI en vanaf oktober een vergoeding conform WNTI. Er is een extra vergoeding aan de remuneratiecommissie gegeven gezien hun intensieve begeleiding van de bestuurswisseling.

Ten aanzien van de werkgeversrol die de Raad van Toezicht hanteert is de CAO Bestuurders PO van toepassing.

Toezicht

De Raad van Toezicht hanteert de Code Goed Bestuur van de PO-raad. De inspecteur van het Onderwijs is tijdens een RvT vergadering aanwezig geweest voor kennismaking en het informeren over het nieuwe toetsingskader van het Ministerie van OC&W.

De Raad van Toezicht ziet toe op de rechtmatige verwerving en de doelmatige en rechtmatige bestemming en aanwending van de middelen van de scholen door gesprekken met het administratie kantoor.

Overzicht van de belangrijkste besluiten van de RvT in 2016

De Raad van Toezicht is in het verslag jaar 5 maal bijeen geweest, daarnaast zijn er enkele conference calls gehouden> hieronder volgende de belangrijkste besluiten:

1. De Raad van Toezicht benoemt een interim bestuurder
2. De Raad van Toezicht keurt de jaarrekening 2015 goed.
3. De Raad van Toezicht stemt in het meerjaren formatieplan
4. De Raad van Toezicht stemt in het mobiliteitsbeleid
5. De Raad van Toezicht stemt in het vervangingsbeleid
6. De Raad van Toezicht stemt in met het vertrek en de vertrekregeling van de bestuurder
7. De Raad van Toezicht stemt in met de herbenoeming van Ans Gottenbos, Christel Portegies, Nicolaas de Schrijver en Douwe Lodewijk. Allen zijn herbenoemd voor een periode van 4 jaar.
8. De Raad van Toezicht keurt de begroting 2017 en de meerjarenbegroting goed.

Overzicht Leden Raad van Toezicht en haar aandachtgebieden

Naam	Functie	Commissie
Douwe Lodewijk	Voorzitter	Remuneratie
Ans Gottenbos	Lid	Kwaliteit & Identiteit
Christel Portegies	Lid	Financiële Auditcommissie
Nicolaas de Schrijver	Lid	Kwaliteit & Identiteit, Remuneratie
Marcel Fortuin	Lid	Financiële Auditcommissie

Hoofd- en nevenfuncties Douwe Lodewijk

- Partner Claassen, Moolenbeek & Partners
- Vicevoorzitter Raad van Toezicht Stichting Kinderopvang Alkmaar
- Vicevoorzitter Raad van Toezicht/ Voorzitter Auditcommissie Ceder Groep
- Lid Raad van Toezicht/Voorzitter Auditcommissie Almeerse Scholen Groep
- Lid Raad van Toezicht Koraal Groep
- Lid Raad van Commissarissen Huisartsenorganisatie Noord Kennemerland
- Lid Raad van Advies Academie Artemis

Hoofd- en nevenfuncties Ans Gottenbos

- Intercoach, coaching van personen en teams
- Lid Raad van Toezicht Stichting Vrijescholen Athena
- Voorzitter Stichting ondersteuning Leids Amateurkunst Festival 2017
- Voorzitter Stichting Leidse Koorprojecten

Hoofd- en nevenfuncties Christel Portegies

- Directeur-bestuurder Stichting Cultuurcompagnie Noord-Holland
- Lid Raad van Toezicht Esdege-Reigersdaal
- Vicevoorzitter Raad van Toezicht Stedelijk Museum Alkmaar

Hoofd- en nevenfunctie Nicolaas de Schrijver

- Oprichter en eigenaar S.A.M. BV, Social Art Management
- Lid Raad van Toezicht Stichting Vrije Scholen Athena
Bestuurslid Visual Thinking Strategies Nederland

Hoofd- en nevenfuncties Marcel Fortuin

- Lid Raad van Toezicht/Voorzitter Auditcommissie Stichting NiKo
- Lid Raad van Toezicht/Voorzitter Auditcommissie Stichting SIG
- Lid Raad van Toezicht/Voorzitter Auditcommissie Stichting Present

A11 Organisatie

Inschrijving Kamer van Koophandel

De Stichting Vrijescholen Ithaka is middels een statutaire naamswijziging per 18 december 2012 ingeschreven bij de Kamer van Koophandel voor Amsterdam onder nummer 37097108. De datum van eerste inschrijving betreft 2 juli 2001.

Bestuur

Het bestuur van de Stichting Vrijescholen Ithaka bestaat per 31 december 2016 uit:

Dhr. R. van der Meijden

Interim bestuurder

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht van de Stichting Vrijescholen Ithaka bestaat per 31 december 2016 uit:

Dhr. D. Lodewijk

Voorzitter

Mevr. A. Gottenbos

Lid

Mevr. C. Portegies

Lid

Dhr. N. de Schrijver

Lid

Dhr. M. Fortuin

Lid

A12 Kengetallen en grafieken

Kengetallen	Signaleringsgrens PO	2013	2014	2015	2016
Financiële kengetallen					
Liquiditeit (current ratio)	< 0,75	2,34	2,51	2,32	1,53
Solvabiliteit 1	< 30 %	48%	52%	50%	43%
Solvabiliteit 2	< 30 %	66%	69%	68%	58%
Rentabiliteit	3 jaar negatief	2%	1%	1%	-3%
Weerstandsvermogen	< 5 %	9%	9%	8%	2%
Kapitalisatiefactor	> 35%	29%	28%	30%	25%

Toelichting

Liquiditeit (current ratio): vlottende activa / kortlopende schulden

Geeft aan in welke mate de instelling aan haar verplichtingen op korte termijn kan voldoen.

Solvabiliteit 1: eigen vermogen / totaal passiva

Geeft aan op welke wijze de bezittingen, op de actiefzijde van de balans, zijn gefinancierd.

Solvabiliteit 2: (eigen vermogen + voorzieningen) / totaal passiva

Geeft aan op welke wijze de bezittingen, op de actiefzijde van de balans, zijn gefinancierd.

Rentabiliteit: resultaat / totale baten

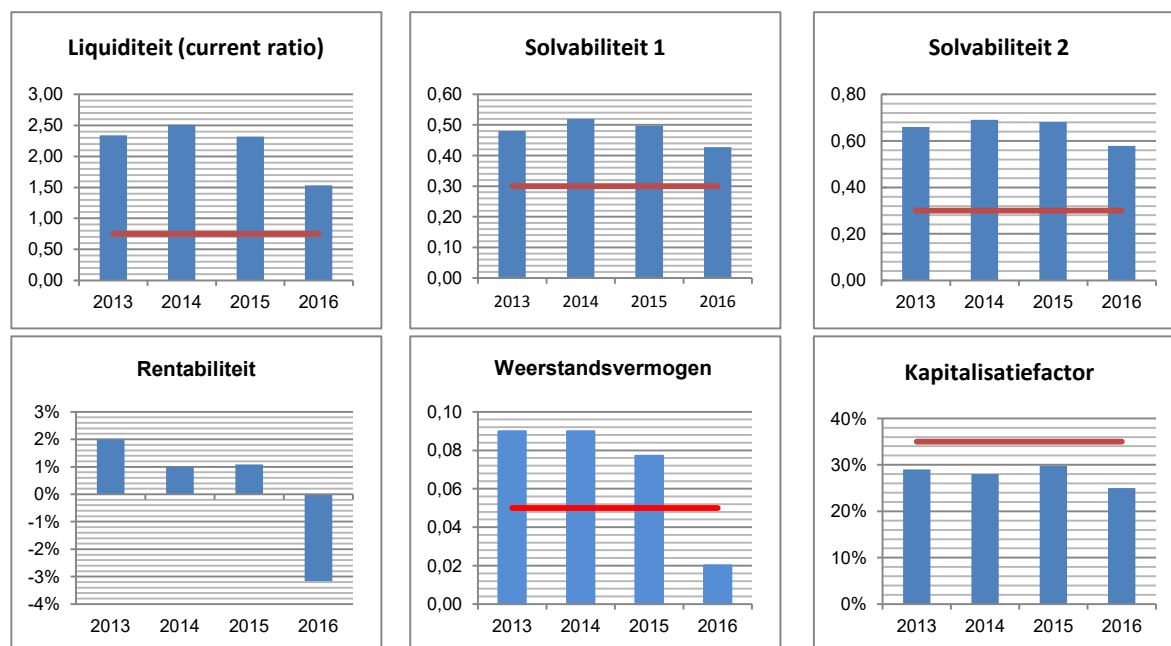
Geeft aan welk deel van de totale baten over blijft na aftrek van de lasten.

Weerstandsvermogen: (eigen vermogen -/- materiële vaste activa) / Rijksbijdrage

Is de verhouding tussen het eigen vermogen minus de materiële vaste activa en de omvang van de Rijksbijdragen.

Kapitalisatiefactor: (balanstotaal -/- gebouwen en terreinen) / totale baten

Meet het verband tussen het kapitaal dat een bestuur gebruikt voor haar activiteiten en de inkomsten.

Kengetallen en grafieken vervolg

Kengetallen	Signaleringsgrens PO	2013	2014	2015	2016
Ratio's					
Personele lasten/Rijksbijdrage	>= 95%	91%	91%	88%	92%
Personele lasten/Totale baten	>= 90%	83%	83%	83%	86%
Eigen vermogen/Totale baten	-	14%	15%	15%	11%
Personele lasten/Totale lasten	-	85%	84%	83%	83%
Salarislasten per FTE	-	€ 66.460	€ 65.914	€ 62.299	€ 64.944
Personeelslasten per FTE	-	€ 66.919	€ 65.957	€ 64.067	€ 66.624

Toelichting

Personele lasten/Rijksbijdrage

Geeft aan in hoeverre een instelling de gelden van het Rijk aanwendt voor personele lasten.

Personele lasten/Totale baten

Geeft aan in hoeverre een instelling de totale inkomsten aanwendt voor personele lasten.

Eigen vermogen/Totale baten

Deze ratio geeft een indicatie van het risicomanagement bij de instelling.

Personele lasten/Totale lasten

Geeft aan hoeveel de instelling uitgeeft aan personele lasten. Dit is met name trendmatig een belangrijk signaal.

Salarislasten per FTE

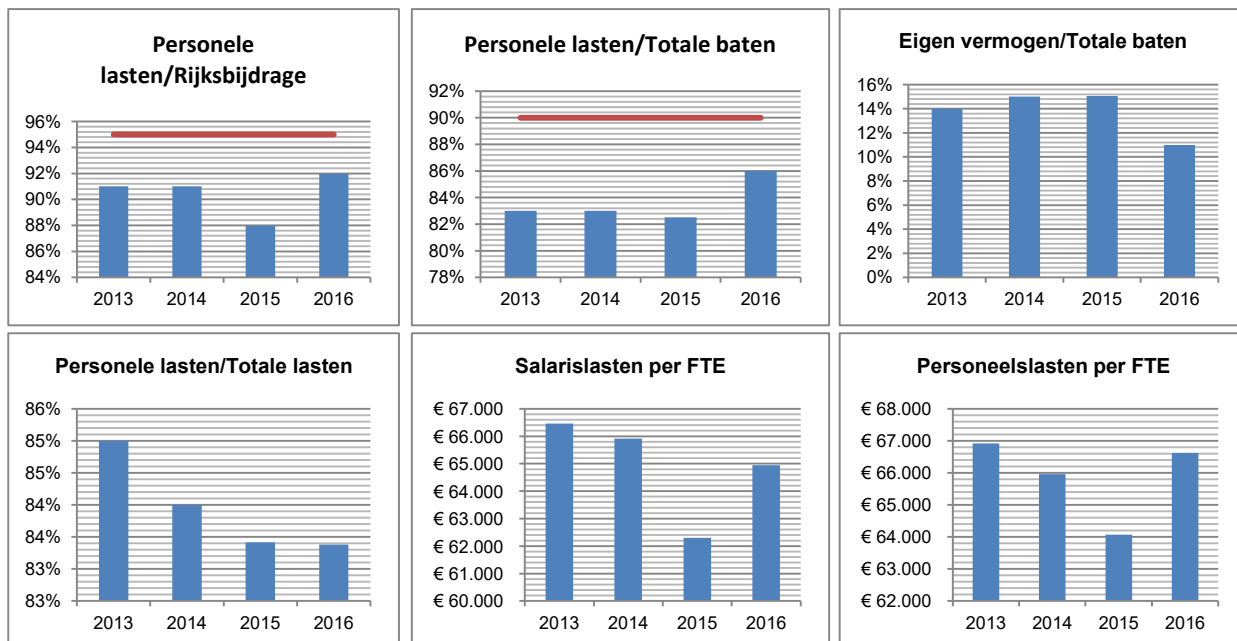
Geeft aan wat de salarislasten zijn per FTE.

Personeelslasten per FTE

Geeft aan wat de totale personele lasten per FTE zijn.

Huisvestingslasten per m2

Geeft aan wat de huisvestingslasten per m2 zijn van de totale instelling.

A13 Instellingsgegevens

Algemene gegevens

Bestuursnummer : 41296
Naam instelling : Stichting Vrijescholen Ithaka

Adres : Wouwermanstraat 49 a
Postadres : Postbus 92, 2050 AB, Overveen
Postcode : 2023 XD
Plaats : Haarlem
Telefoon : 023-5272550
E-mailadres : Finance@vsithaka.nl
Website : www.vsithaka.nl

Contactpersoon : Mevrouw C. Piepers
Telefoon : 023-5272550
E-mailadres : Finance@vsithaka.nl

BRIN-nummer

04NH : Adriaan Roland Holtschool
06QZ : Westfrieze Vrijeschool Parcival
06RD : Vrijeschool Zaanstreek
09DF : Vrijeschool Kennemerland
24RA : Waterlandschool
24RB : De Toermalijn
09NN00 : Rudolf Steinerschool Alkmaar
09NN01 : Vrijeschool de Sterrenzanger
09ZG00 : Rudolf Steinerschool Haarlem
09ZG01 : De Meiboom

Stichting Vrijescholen Ithaka

Jaarrekening 2016

B Jaarrekening 2016

B1 Grondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving waaronder Richtlijn 660 Onderwijsinstellingen. Deze bepalingen zijn van toepassing op grond van de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij anders vermeld.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Activiteiten

Stichting Vrijescholen Ithaka voert het bevoegd gezag over tien Vrije Scholen in het basisonderwijs, verspreid over Noord-Holland.

Vergelijkende cijfers

De cijfers van 2016 zijn waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijking met de cijfers van 2015 mogelijk te maken.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding van de instelling over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat de leiding schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen.

Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de verwachte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname van het materieel vast actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven. De gehanteerde activeringsgrens bedraagt € 500.

Investeringssubsidies

Subsidies op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

Financiële vaste activa

De leningen en vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen. De onder de financiële vaste activa opgenomen effecten (obligaties) worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

In de toelichting wordt tevens de actuele waarde per 31 december vermeld.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke verliezen als gevolg van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Effecten

De ter beurze genoteerde aandelen en obligaties behoren tot een handelsportefeuille en worden gewaardeerd op de beurswaarde per balansdatum, waarbij zowel ongerealiseerde als gerealiseerde waardeveranderingen direct in de winst- en verliesrekening worden verantwoord.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien middelen niet ter vrije beschikking staan, dan wordt hiermee bij de waardering rekening gehouden. Eventuele rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder de schulden aan kredietinstellingen onder de kortlopende schulden.

Algemene Reserve

Deze post betreft de niet-gebonden reserve die voortkomt uit de door (semi-)overheidsinstellingen gefinancierde activiteiten.

De algemene reserve vormt een buffer ter waarborging van de continuïteit van de stichting. Deze wordt opgebouwd uit de resultaatbestemming van overschotten welke ontstaan uit het verschil tussen de gerealiseerde baten en de werkelijk gemaakte lasten. In geval van een tekort wordt dit resultaat ten laste van de algemene reserve gebracht.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Voorziening ambtsjubileum

Op basis van Richtlijn 271 van de Raad van de Jaarverslaggeving is een voorziening opgenomen voor verplichtingen uit hoofde van toekomstige uitkeringen bij ambtsjubilea voor personeelsleden.

De voorziening is opgenomen tegen de contante waarde van de toekomstige uitbetalingen en is afhankelijk van de ingeschatte blijfkans, gemiddelde salarisstijging en disconteringsvoet. De werkelijke jubilea-uitkeringen worden ten laste van deze voorziening gebracht. De voorziening is bepaald op basis van € 700 per FTE per jaareinde.

Voorziening Sparen ADV

Deze voorziening is gevormd ter dekking van (mogelijke) aanwending van de door het personeel opgebouwde spaarverlof-rechten. In de berekeningen is rekening gehouden met een verwachte opnamekans.

Onderhoudsvoorziening

Deze voorziening wordt gevormd ter dekking van groot planmatig onderhoud. Dagelijks onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de exploitatierekening gebracht. De meerjarenonderhoudsvoorziening is gevormd op basis van eigen dotaties en verminderd met uitgaven voor groot onderhoud.

Schulden

Opgenomen leningen en schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Grondslagen voor de bepaling van de exploitatierekening

Baten

Onder baten wordt verstaan de van overheidswege ontvangen (normatieve) bijdrage OCW, overige OCW subsidies en overige overheidsbijdragen, alsmede de van derden ontvangen overige bijdragen. De baten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Opbrengsten van diensten worden opgenomen naar rato van de mate waarin de diensten zijn verricht, gebaseerd op de tot balansdatum in het kader van de dienstverlening gemaakte kosten in verhouding tot de geschatte kosten van de totaal te verrichten dienstverlening.

Personele lasten

Onder de personele lasten worden de lasten opgenomen van de personeelsleden die in dienst zijn van de rechtspersoon, alsmede de overige personele lasten die betrekking hebben op onder andere het inhuren van extra personeel, scholingskosten en bedrijfsgezondheidszorg.

Pensioenen

De onderwijsinstelling heeft haar pensioenregeling ondergebracht bij bedrijfstakpensioenfonds ABP. De pensioenverplichtingen uit de regeling worden gewaardeerd volgens de 'verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering'. In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de winst- en verliesrekening verantwoord.

Voor bestaande verplichtingen (anders dan de te betalen premies) jegens de pensioenuitvoerder en/of werknemers wordt een voorziening opgenomen (indien relevant).

Ultimo 2016 en 2015 waren er voor de stichting geen pensioenvorderingen en geen verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie. Ultimo 2015 was de beleidsdekkingsgraad van het ABP 98,7%. De beleidsdekkingsgraad was gemiddeld in 2016 91,7%. De overheid eist een beleidsdekkingsgraad van 104,2% of hoger. Hiermee voldoet de beleidsdekkingsgraad niet aan de minimale vereisten van de toezichthouder.

Afschrijvingen

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast. Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Lasten

De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende ontvangen en betaalde rente-ontvangsten en -uitgaven van uitgegeven en ontvangen leningen en overige kredietfaciliteiten.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen, met uitzondering van deposito's met een looptijd langer dan drie maanden.

Ontvangen en betaalde interest en zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

B2 Balans per 31 december 2016

1	Activa	31 december 2016	31 december 2015
	Vaste Activa		
1.2	<u>Materiële vaste activa</u>		
1.2.1	Gebouwen en terreinen	82.950	47.120
1.2.2	Inventaris en apparatuur	805.930	663.760
1.2.3	Andere vaste bedrijfsmiddelen	157.460	99.860
1.2.4	In uitvoering	-	35.000
	Materiële vaste activa	1.046.340	845.740
1.3	<u>Financiële vaste activa</u>		
1.3.6	Effecten	-	5.550
	Financiële vaste activa	-	5.550
	Totaal vaste activa	1.046.340	851.290
	Vlottende activa		
1.5	<u>Vorderingen</u>		
1.5.2	Ministerie OCW	538.490	536.600
1.5.7	Overige vorderingen	60.280	58.140
1.5.8	Overlopende activa	23.340	70.890
	Vorderingen	622.110	665.630
1.7	<u>Liquide middelen</u>		
1.7.1	Kassen	1.160	740
1.7.2	Banken	1.290.770	1.753.800
	Liquide middelen	1.291.930	1.754.540
	Totaal vlottende activa	1.914.040	2.420.170
	Totaal Activa	2.960.380	3.271.460

2 Passiva		31 december 2016	31 december 2015
2.1	<u>Eigen vermogen</u>		
2.1.1	Algemene Reserve	1.263.840	1.627.430
	Eigen vermogen	1.263.840	1.627.430
2.2	<u>Voorzieningen</u>		
2.2.1	Personeelsvoorzieningen	109.380	97.310
2.2.3	Overige voorzieningen	336.670	504.820
	Voorzieningen	446.050	602.130
2.4	<u>Kortlopende schulden</u>		
2.4.2	Vooruitontvangen gelden	20.210	53.740
2.4.3	Crediteuren	229.910	114.300
2.4.7	Belastingen en premies soc.verz.	491.520	421.320
2.4.8	Schulden terzake pensioenen	100.390	90.460
2.4.9	Overige kortlopende schulden	9.220	9.700
2.4.10	Overlopende passiva	399.240	352.380
	Kortlopende schulden	1.250.490	1.041.900
Totaal Passiva		2.960.380	3.271.460

B3 Exploitatierekening over 2016

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
3 <u>Baten</u>			
3.1 Rijksbijdragen OCW	10.760.790	10.376.360	10.133.930
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies	81.680	41.500	83.240
3.5 Overige baten	659.900	565.960	579.840
Totaal Baten	11.502.370	10.983.820	10.797.010
4 <u>Lasten</u>			
4.1 Personeelslasten	9.896.980	9.033.890	8.914.930
4.2 Afschrijvingen	116.450	116.010	90.000
4.3 Huisvestingslasten	869.570	854.180	825.910
4.4 Overige lasten	982.030	919.200	852.240
Totaal Lasten	11.865.030	10.923.280	10.683.080
Saldo baten en lasten	362.660-	60.540	113.930
5 <u>Financiële baten en lasten</u>			
5.1 Financiële baten	3.980	5.050	7.420
5.5 Financiële lasten	4.910	-	4.010
Saldo financiële baten en lasten	930-	5.050	3.410
Totaal resultaat	363.590-	65.590	117.340

B4 Kasstroomoverzicht 2016

	2016	2015
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo Baten en Lasten	362.660-	113.930
<i>Aanpassingen voor:</i>		
- Afschrijvingen	116.450	90.000
- Vooruitbetaalde investeringen 2015	40.570	-
- Mutaties voorzieningen	156.080-	113.080
- Vorderingen (-/-)	43.520	125.250
- Kortlopende schulden	208.590	160.080
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	109.610-	602.340
- Ontvangen interest	3.980	7.420
- Betaalde interest (-/-)	4.910	4.010
	930-	3.410
<u>Totaal kasstroom uit operationele activiteiten</u>	<u>110.540-</u>	<u>605.750</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
(Des)investeringen materiële vaste activa (-/-)	352.070-	276.350-
Investeringen financiële vaste activa (-/-)	-	860
<u>Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>	<u>352.070-</u>	<u>275.490-</u>
<u>Mutatie liquide middelen</u>	<u>462.610-</u>	<u>330.260</u>
Beginstand liquide middelen	1.754.540	1.424.280
Mutatie liquide middelen	462.610-	330.260
Eindstand liquide middelen	<u>1.291.930</u>	<u>1.754.540</u>

1 Activa

					Mutaties 2016						
		Afschrijvings- jaren	Aanschaf prijs	Afschrijvingen cumulatief	Boekwaarde	Investerings	Des investerings	Afschrijvingen	Aanschaf- Prijs	Afschrijving cumulatief	Boekwaarde
			1-1-2016	1-1-2016	1-1-2016				31-12-2016	31-12-2016	31-12-2016
1.2.1	<u>Gebouwen en terreinen</u>										
1.2.1.2	Gebouwdelen/verbouwingen	20	565.230	518.110	47.120	40.530	-	4.700	605.760	522.810	82.950
1.2.1	Totaal Gebouwen en terreinen		565.230	518.110	47.120	40.530	-	4.700	605.760	522.810	82.950
1.2.2	<u>Inventaris en apparatuur</u>										
1.2.2.2	Schoolmeubilair	20	865.490	421.360	444.140	115.580	-	32.530	981.070	453.890	527.180
1.2.2.3	Inventaris en apparatuur	10	193.290	61.970	131.320	97.690	-	23.710	290.980	85.680	205.300
1.2.2.4	ICT	5	263.040	174.740	88.300	17.250	-	32.100	280.290	206.840	73.450
1.2.2	Totaal Inventaris en apparatuur		1.321.820	658.070	663.760	230.520	-	88.340	1.552.340	746.410	805.930
1.2.3	<u>Andere vaste bedrijfsmiddelen</u>										
1.2.3.2	Leer- hulpmiddelen	8	143.450	43.600	99.860	81.020	-	23.410	224.470	67.010	157.460
1.2.3	Totaal andere vaste bedrijfsmiddelen		143.450	43.600	99.860	81.020	-	23.410	224.470	67.010	157.460
1.2.4	<u>In uitvoering en vooruitbetalingen</u>										
1.2.4.1	Tussenrekening actief		35.000	-	35.000	-	-	-	-	-	-
	Totaal		2.065.500	1.219.780	845.740	352.070	-	116.450	2.382.570	1.336.230	1.046.340

1.3 Financiële vaste activa

		Mutaties 2016		
		Stand per 1-1-2016	Mutaties bij	Mutaties af
				Stand per 31-12-2016
1.3.6	Effecten	5.550	-	5.550
		5.550	-	5.550

1.5 Vorderingen

		31 december 2016	31 december 2015
	Groiegelden en zij-instroom	-	23.100
	Te vorderen personele bekostiging	512.720	491.250
	Te vorderen prestatiebox	25.770	22.250
1.5.2	Ministerie van OCW	538.490	536.600
	Overige vorderingen	60.280	58.140
1.5.7	Overige vorderingen	60.280	58.140
	Overlopende activa	10.870	19.870
	Vooruitbetaalde kosten	10.980	5.460
	Vooruitbetaalde huisvestingskosten	1.490	45.340
	Verrekening fietsplan	-	220
1.5.8	Overlopende activa	23.340	70.890
	Totaal vorderingen	622.110	665.630

1.7 Liquide middelen

		31 december 2016	31 december 2015
1.7.1	Kassen	1.160	740
1.7.2	Banken	1.290.770	1.753.800
	Totaal liquide middelen	1.291.930	1.754.540

2 Passiva**2.1 Eigen vermogen**

		Mutaties 2016		
		Stand per 1-1-2016	Bestemming resultaat	Overige mutaties
				Stand per 31-12-2016
2.1.1	Algemene Reserve	1.627.430	363.590-	-
	Totaal eigen vermogen	1.627.430	363.590-	-

2.2 Voorzieningen		Mutaties 2016			
	Stand per 1-1-2016	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Stand per 31-12-2016
2.2.1 <i>Personeelsvoorzieningen</i>					
Voorziening jubilea	87.620	30.300	8.543	-	109.380
Voorziening spaarverlof	9.690	-	9.690	-	-
2.2.3 <i>Overige voorzieningen</i>					
Onderhoudsvoorziening	504.820	274.610	442.760	-	336.670
Totaal voorzieningen	602.130	304.910	460.993	-	446.050
		Onderverdeling saldo per 31-12-2016			Stand per 31-12-2016
		< 1 jaar	> 1 jaar		
2.2.1 <i>Personeelsvoorzieningen</i>					
Voorziening jubilea		10.938	98.442		109.380
2.2.3 <i>Overige voorzieningen</i>					-
Onderhoudsvoorziening		243.502	93.168		336.670
Totaal		254.440	191.610		446.050
2.4 Kortlopende schulden		31 december 2016		31 december 2015	
2.4.2 Vooruit ontvangen bedragen		20.210		53.740	
2.4.3 Crediteuren		229.910		114.300	
Afdr. / inh. loonheffing	394.440		391.350		
Afdr. / inh. Participatiefonds	36.830		280		
Afdr. / inh. Vervangingsfonds	60.250		29.690		
2.4.7 Belastingen en premies soc.verz.		491.520		421.320	
Afdr. / inh. ABP	83.820		74.770		
Afdr. / inh. FPU	14.240		13.770		
Afdr. / inh. IP/BW	2.330		1.920		
2.4.8 Schulden terzake pensioenen		100.390		90.460	
Netto salarissen	8.190		9.700		
Inhouding voorschot	1.030		-		
2.4.9 Overige kortlopende schulden		9.220		9.700	
Overlopende passiva	71.880		75.660		
Te betalen vakantie-uitkering	327.360		276.720		
2.4.10 Overlopende passiva		399.240		352.380	
Totaal kortlopende schulden		1.250.490		1.041.900	

Model G

G1 Subsidies zonder verrekeningsclausule

Omschrijving toewijzing	Toewijzing		Bedrag toewijzing	Ontvangen t/m 2016	<u>De prestatie ultimo 2016 conform subsidiebeschikking</u>	
	Kenmerk	Datum			Geheel afgerond	Niet geheel afgerond
			€	€		
Regeling lerarenbeurs voor scholing en zij-instroom 2009-2017	DL/B/110284	17-8-2016	12.372	12.372	☐	☒
Regeling lerarenbeurs voor scholing en zij-instroom 2009-2017	DL/B/110284	1-8-2015	20.000	20.000	☐	☒
			<u>32.372</u>	<u>32.372</u>		

B6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen (passief)/niet uit de balans blijkende rechten (actief)

Kopieercontracten

1. Kopieercontract Rudolf Steinerschool Haarlem - einddatum 2021 (€ 5.332 per jaar)
2. Kopieercontract Adriaan Roland Holtschool Bergen - einddatum 2017 (€ 10.795 per jaar)
3. Kopieercontract de Sterrenzanger Oudorp – einddatum 2017 (€ 7.615 per jaar)
4. Kopieercontract Rudolf Steinerschool Alkmaar – einddatum 2019 (€ 3.715 per jaar)
5. Kopieercontract Parcivalschool Hoorn – einddatum 2018 (€ 3.605 per jaar)
6. Kopieercontract Vrije School Zaanstreek Zaandam – einddatum 2017 (€ 3.942 per jaar)
7. Kopieercontract De Waterlandschool Purmerend – einddatum 2019 (€ 4.593 per jaar)
8. Kopieercontract Vrije School Kennemerland Haarlem – einddatum 2021 (€ 6.744 per jaar)
9. Kopieercontract De Meiboom Hoofddorp – einddatum 2021 (€ 2.384 per jaar)
10. Kopieercontract De Toermalijn Hillegom – einddatum 2019 (€ 3.579 per jaar)
11. Kopieercontract Stafbureau Ithaka – einddatum 2019 (€ 1.366 per jaar)

Duurzame inzetbaarheid

In de CAO PO 2014-2015 zijn afspraken gemaakt over de duurzame inzetbaarheid (hoofdstuk 8A) en is de BAPO-regeling vervallen. De CAO-regelingen betreffende de duurzame inzetbaarheid, geven medewerkers recht op een basisbudget van 40 uur. Daarnaast is er vanaf 57 jaar het sparen van ouderenverlof mogelijk en is er sprake van een overgangsregeling BAPO voor medewerkers vanaf 56 jaar. Uit inventarisatie blijkt dat er geen medewerkers gebruik gaan maken van sparen met betrekking tot duurzame inzetbaarheid.

B7 Toelichting op de exploitatierekening over 2016

3 Baten

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
3.1 Rijksbijdragen OCW			
3.1.1 Rijksbijdragen OCW	10.214.630	9.993.870	9.394.600
3.1.2 Overige subsidies OCW	100.000	75.620	303.430
3.1.4 Ontvangen doorbetalingen Rijksbijdragen SWV	446.160	306.870	435.900
Rijksbijdragen OCW	10.760.790	10.376.360	10.133.930

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
3.2 Overige overheidsbijdragen en subsidies			
3.2.1 Gemeentelijke bijdragen	81.680	41.500	83.240
Overige overheidsbijdragen en subsidies	81.680	41.500	83.240

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
3.5 Overige baten			
3.5.1 Verhuur	73.360	50.630	51.040
3.5.2 Detachering personeel	3.860	-	-
3.5.5 Ouderbijdragen	522.800	508.330	486.040
3.5.6 Overige	59.880	7.000	42.760
Overige baten	659.900	565.960	579.840

4 Lasten

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
4.1 Personeelslasten			
4.1.1 Lonen en salarissen	9.647.500	8.529.020	8.668.880
4.1.2 Overige personele lasten	641.090	514.870	717.680
4.1.3 Af: uitkeringen	391.610-	10.000-	471.630-
Personeelslasten	9.896.980	9.033.890	8.914.930

Uitsplitsing

4.1.1 Lonen en salarissen			
Brutolonen en salarissen	7.161.210	6.246.920	6.352.790
Sociale lasten	1.670.330	1.495.970	1.543.390
Pensioenpremies	815.960	786.130	772.700
	9.647.500	8.529.020	8.668.880

4.1.2 Overige personele lasten

Reiskosten (woon- werkverkeer)	41.240	28.920	34.560
Dienstreizen	29.960	20.600	32.650
Gratificaties	8.540	600	24.190
Personeel niet in loondienst	199.730	133.000	235.160
Vrijwilligersvergoeding	34.530	39.800	36.660
Onderzoeken/begeleidingsdienst	8.310	27.600	420
Dotatie personele voorzieningen	30.300	-	22.680
Scholing	195.550	123.500	146.180
Personeels- en arbeidsmarktbeleid	37.980	26.750	66.800
Arbo-dienstverlening	45.090	46.500	47.710
Overige	9.860	67.600	70.670
	641.090	514.870	717.680

Er heeft bezoldiging plaatsgevonden conform artikel 383 lid 1 BW. Voor een specificatie van het bedrag zie bijlage B11.

Gemiddeld aantal FTE's

	2016	2015
- Directie	11,83	10,53
- Onderwijzend Personeel	114,65	108,77
- Onderwijs Ondersteunend Personeel	22,07	19,85
	148,55	139,15

4.2 Afschrijvingen

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
4.2.2 Gebouwen	4.700	1.700	3.750
4.2.3 Inventaris en apparatuur	88.340	88.800	72.550
4.2.5 Leermiddelen	23.410	25.510	13.700
Afschrijvingen	116.450	116.010	90.000

4.3 Huisvestingslasten

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
4.3.1 Huur	66.730	52.400	52.200
4.3.3 Onderhoud	48.870	65.750	57.190
4.3.4 Energie en water	134.370	167.200	141.230
4.3.5 Schoonmaakkosten	260.240	225.700	228.670
4.3.6 Heffingen	20.150	17.320	19.290
4.3.7 Dotatie onderhoudsvoorzieningen	274.610	274.610	264.530
4.3.8 Overige huisvestingslasten	64.600	51.200	62.800
Huisvestingslasten	869.570	854.180	825.910

4.4 Overige lasten	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
4.4.1 Administratie en beheerslasten	406.270	291.150	302.040
4.4.2 Inventaris en apparatuur	85.810	71.750	81.500
4.4.4 Overige	489.950	556.300	468.700
Overige lasten	982.030	919.200	852.240
<i>Uitsplitsing</i>	-	-	-
4.4.1 Administratie en beheerslasten			
Administratie- en accountantskosten*	163.800	157.790	148.830
Kantoorbenodigdheden	9.130	9.000	8.210
Reis- en verblijfkosten	1.580	1.300	1.710
Telefoonkosten	11.900	14.400	13.710
Portokosten	6.580	7.660	7.430
Overige beheerslasten	213.280	101.000	122.150
	406.270	291.150	302.040
4.4.2 Inventaris en apparatuur			
Inventaris en apparatuur	40.280	13.000	22.760
ICT-verbruikskosten	17.530	29.550	33.810
ICT-licenties	28.000	29.200	24.930
	85.810	71.750	81.500
4.4.4 Overige			
Wervingskosten	820	6.250	3.330
Representatiekosten	8.400	25.000	32.360
Schoolse activiteiten	50.880	35.000	41.360
Muziek/Toneel/Jaarfeest	25.400	16.750	21.100
Voeding kleuterklassen	1.190	2.900	200
Klassenbudget	200	1.650	980
Buitenschoolse activiteiten	700	6.600	3.760
PR/Schoolkrant	26.600	54.800	4.580
Kosten TSO/BSO	880-	2.600	860-
Bijdragen aan/vanuit SWV	-	7.000	-
Bijdragen aan/vanuit best./bmt.	-	-	1.000
Verzekeringen	8.040	12.550	6.970
Abonnementen	58.130	61.100	59.810
Medezeggenschapsraad	2.200	3.850	1.560
GMR	1.050	15.300	1.050
Ouderraad	-	100	10
Verbruiksmateriaal onderwijs	209.610	195.000	189.640
Handwerkmateriaal	13.710	9.750	6.020
Handenarbeid	5.830	3.850	1.580
Euritmie	4.130	10.700	8.260
IB/RT Materiaal	3.880	3.050	520
Kopieerkosten	70.060	82.500	85.470
	489.950	556.300	468.700

* *Specificatie honorarium accountant*

- Onderzoek jaarrekening

Accountantskosten

5.022

5.022

4.804

5.022

5.022

4.804

5.1 Financiële baten

**Realisatie
2016**

**Begroting
2016**

**Realisatie
2015**

Rentebaten

3.980

5.050

7.420

5.5 Financiële lasten

**Realisatie
2016**

**Begroting
2016**

**Realisatie
2015**

Rente- en bankkosten

4.910

-

4.010

B8 (Voorstel) bestemming van het exploitatiesaldo

Het exploitatieresultaat over het jaar 2016 bedraagt € 363.590 negatief.

Het bestuur heeft besloten het exploitatieresultaat als volgt te onttrekken aan de reserve:

	Stand 1-1-2016	Bestemming resultaat	Overige mutaties	Stand 31-12-2016
Algemene Reserve	1.627.430	363.590-	-	1.263.840

B9 Gebeurtenissen na balansdatum

In 2017 wordt in Castricum een nieuwe Vrije School opgericht. Deze school wordt naar alle waarschijnlijkheid onderdeel van Stichting Vrijescholen Ithaka. De officiële startdatum wordt 1 augustus 2017. Op het moment van opstellen van de jaarrekening is er door het ministerie nog geen brinnummer bekend gemaakt.

B10 Overzicht verbonden partijen

Er is géén sprake van verbonden partijen.

B11 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Leidinggevend topfunctionaris met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van functievervulling of gewezen topfunctionaris.

Leidinggevend of gewezen topfunctionaris 2016

(Fictieve) dienstbetr.	Aanhef	Voorletters	Tussen-voegsel	Achternaam	Gewezen topfunctionaris	Functie(s)	Aanvang functie	Einde functie	Taak-omvang (FTE)	Beloning	Belastbare onkostenverg.	Beloning betaalb. op termijn	Onversch. betaald bedrag bezoldiging	Totale bezoldiging	Individueel WNT maximum	Motivering overschrijding bezoldigings-
Ja	Mevr.	J.		Lemmers	Nee	Bestuurder	1-1-2016	31-10-2016	1,000	€ 80.953	€ 275	€ 10.594	nvt	€ 91.822	€ 106.667	nvt
Ja	Dhr.	R.J.	vd	Meijden	Nee	Bestuurder	1-5-2016	31-12-2016	0,888	€ 61.222	€ -	€ 8.617	nvt	€ 69.839	€ 75.733	nvt

Leidinggevend topfunctionaris zonder dienstbetrekking kalendermaand 1-12

Nee	Dhr.	R.J.	vd	Meijden	Nee	Bestuurder a.i.	1-2-2016	30-4-2016	0,400	€ 11.809	€ -	€ -	nvt	€ 11.809	€ 12.800	nvt
-----	------	------	----	---------	-----	-----------------	----------	-----------	-------	----------	-----	-----	-----	----------	----------	-----

Leidinggevend of gewezen topfunctionaris 2015

(Fictieve) dienstbetr.	Aanhef	Voorletters	Tussen-voegsel	Achternaam	Gewezen topfunctionaris	Functie(s)	Aanvang functie	Einde functie	Taak-omvang (FTE)	Beloning	Belastbare onkostenverg.	Beloning betaalb. op termijn	Uitgekeerde bezoldiging 2015
Ja	Mevr.	J.		Lemmers	Nee	Bestuurder	1-1-2015	31-12-2015	1,000	€ 92.426	€ 17.045	€ 12.764	€ 122.235

Toezichthoudend topfunctionaris

Toezichthoudend topfunctionaris 2016

(Fictieve) dienstbetr.	Aanhef	Voorletters	Tussen-voegsel	Achternaam	Functie-categorie	Aanvang functie	Einde functie	Beloning	Belastbare onkostenvergoeding	Beloning betaalb. op termijn	Onversch. betaald bedrag	Totaal bezoldiging	Afwijkend WNT maximum	Individueel WNT maximum
Nee	Dhr.	D.		Lodewijk	Voorzitter	1-1-2016	31-12-2016	€ 10.389	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 19.200
Nee	Mevr.	A.		Gottenbos	Lid	1-1-2016	31-12-2016	€ 5.260	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 12.800
Nee	Mevr.	C.		Portegies	Lid	1-1-2016	31-12-2016	€ 5.260	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 12.800
Nee	Dhr.	N.		de Schrijver	Lid	1-1-2016	31-12-2016	€ 5.260	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 12.800
Nee	Dhr.	M.		Fortuin	Lid	1-1-2016	31-12-2016	€ 5.260	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 12.800

Toezichthoudend topfunctionaris 2015

(Fictieve) dienstbetr.	Aanhef	Voorletters	Tussen-voegsel	Achternaam	Functie(s)	Aanvang functie	Einde functie	Beloning	Belastbare onkostenverg.	Beloning betaalb. op termijn	Beloning betaalb. op termijn
Nee	Dhr.	D.		Lodewijk	Voorzitter	1-1-2015	31-12-2015	€ 4.983	€ -	€ -	€ -
Nee	Mevr.	A.		Gottenbos	Lid	1-1-2015	31-12-2015	€ 4.034	€ -	€ -	€ -
Nee	Mevr.	C.		Portegies	Lid	1-1-2015	31-12-2015	€ 3.831	€ -	€ -	€ -
Nee	Dhr.	N.		de Schrijver	Lid	1-1-2015	31-12-2015	€ 3.868	€ -	€ -	€ -
Nee	Dhr.	H.		Wokke	Lid	1-1-2015	30-6-2015	€ 4.413	€ -	€ -	€ -
Nee	Dhr.	M.		Fortuin	Lid	1-10-2015	31-12-2015	€ 1.280	€ -	€ -	€ -

Uitkering wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

(Fictieve) dienstbetr.	Aanhef	Voorletters	Tussen-voegsel	Achternaam	Functie(s)	Taak-omvang (FTE)	Jaar waarin dienstverband is beëindigd	Individueel WNT maximum	Uitkering beëindiging dienstverband	Onversch. bedrag	Totaal uitkering beëindiging dienstverband	Waarvan betaald in 2016	Motivering overschrijding bezoldigings-norm
Ja	Mevr.	J.		Lemmers	Bestuurder	1,000	2017	€ 75.000	€ 56.102	€ -	€ 56.102	€ 17.793	Vrijgesteld van werk per 1 november 2016, doorbetaald tot en met april 2017. Deze kosten zijn als last verantwoord in 2016.

Toeichting bij het samenstellen van de WNT verantwoording:

Bij de samenstelling van de in deze paragraaf opgenomen verantwoording uit hoofde van de WNT zijn de Beleidsregels toepassing WNT d.d. 26 februari 2014, inclusief de wijziging van 12 maart 2014, van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als uitgangspunt gehanteerd.

Stichting Vrijescholen Ithaka herkent de door de Minister van BZK in zijn kamerbrief d.d. 27 februari 2014 onderkende uitvoeringsproblemen met betrekking tot externe niet-topfunctionarissen. In lijn met paragraaf 6 van de (gewijzigde) Beleidsregels toepassing WNT legt de stichting geen verantwoording af over externe niet-topfunctionarissen.

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2016 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2015 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

C Overige gegevens

C1 Controleverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJK ACCOUNTANT

Aan de Raad van Toezicht van Stichting Vrijescholen Ithaka

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Vrijescholen Ithaka te Haarlem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Vrijescholen Ithaka op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de exploitatierekening over 2016; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Vrijescholen Ithaka, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.3 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf 2.2.3 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het College van Bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Enschede, 7 juni 2017

Ten Kate Huizinga Accountants + Belastingadviseurs N.V.

G.J.H. Oude Voshaar RA

